

บทที่ 4

วิธีการปฏิบัติในการแปลงค่ารายการทางบัญชีและงบการเงินที่เป็นเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบัน

ธุรกิจไทยที่มีรายการเงินตราต่างประเทศ และงบการเงินที่เป็นเงินตราต่างประเทศ กล่าวได้ว่า ได้แก่ธุรกิจประเภทธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจประเภทแลกเปลี่ยนเงินตรา (Money Changer) และธุรกิจประเภทการค้าทั่วไป (Trading Companies) ผู้เขียนได้ศึกษาวิธีการปฏิบัติในการแปลงค่าของธุรกิจประเภทการธนาคาร และธุรกิจประเภทการค้าทั่วไปเท่านั้น เนื่องจากธุรกิจการธนาคารเป็นแหล่งค้าเงินขนาดใหญ่ ธุรกิจประเภทแลกเปลี่ยนเงินตรา เปรียบเสมือนหน่วยงานย่อยหนึ่งในธุรกิจประเภทการธนาคารเท่านั้น ดังนั้น การศึกษาถึงวิธีปฏิบัติในการแปลงค่าของธุรกิจประเภทการธนาคารก็ย่อมครอบคลุมถึงธุรกิจประเภทแลกเปลี่ยนเงินตราด้วย สำหรับบทนี้จะกล่าวถึงการแปลงค่าของธุรกิจประเภทการธนาคาร ส่วนการแปลงค่าของธุรกิจประเภทการค้าทั่วไป จะกล่าวต่อไปในบทที่ 5

ธุรกิจประเภทการธนาคาร

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติความหมายของการธนาคารพาณิชย์ไว้ในมาตรา 4 ดังนี้

"การธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้สินเชื่อ (ข) ชื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด (ค) ชื้อขายเงินปรัวรรตต่างประเทศ

"การธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบ การธนาคารพาณิชย์ และหมายความรวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาต ให้ประกอบธนาคารพาณิชย์ด้วย"

จากความหมายตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ จะเห็นได้ว่าธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันประกอบธุรกิจต่าง ๆ คือ รับฝากเงิน จ่ายเงินตามตราสารเมื่อทวงถาม ให้อุ้เงินในรูปแบบต่าง ๆ บริการด้านการโอนเงิน ซื้อขายหรือเรียกเก็บเงินตามตั๋วแลกเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่น ซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศ ตั๋วเงินและตราสารเปลี่ยนมือที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ฯลฯ บริการต่าง ๆ เหล่านี้ได้กระทำโดยหน่วยงานต่าง ๆ หน่วยงานของธนาคารพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับเงินตราต่างประเทศ ได้แก่ แผนกการธนาคารต่างประเทศ

แผนกการธนาคารต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ ดำเนินงานเปรียบเสมือนธนาคาร ๆ หนึ่ง เพราะว่ามีบริการรับฝากเงิน จ่ายเงินตามตราสารเมื่อทวงถาม ให้อุ้เงินในรูปแบบต่าง ๆ บริการการโอนเงิน ซื้อและขายเงินตราต่างประเทศ ตั๋วเงินและตราสารเปลี่ยนมืออื่น ๆ ฯลฯ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แผนกการธนาคารต่างประเทศดำเนินงานและให้บริการเหมือนกับธนาคารแห่งหนึ่ง เพียงแต่ว่ากิจกรรมทั้งหมดกระทำด้วยสกุลเงินตราต่างประเทศ

วิธีการปฏิบัติในการแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศ

ผู้เขียนได้ศึกษาวิธีการปฏิบัติในการแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่เกิดขึ้นจากแผนกการธนาคารต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย 2 แห่ง ประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่แห่งหนึ่งและขนาดกลางแห่งหนึ่ง

จากการศึกษาวิธีการแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ 2 แห่ง สรุปรูปวิธีการแปลงค่าได้ดังนี้

ธนาคารพาณิชย์แห่งที่ 1

1. ณ วันที่เกิดรายการ เงินสด ลูกหนี้และเจ้าหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ จะถูกแปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันนั้น ซึ่งจะเป็นอัตราซื้อหรือขายประจำวัน (Spot Buying or Selling Rate)
2. ณ วันที่เกิดรายการ ลูกหนี้ หรือเจ้าหนี้ที่มีสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า จะแปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดไว้ตามสัญญาฯ
3. ณ วันที่ในงบดุล เงินสด เงินกู้จากต่างประเทศ (Loans from Bank Abroad) และบัญชีลูกหนี้เจ้าหนี้ระหว่างธนาคาร (Nostro A/C) จะถูกปรับปรุงให้มีมูลค่าเท่ากับการแปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้น ณ วันสิ้นงวด
4. ณ วันที่ในงบดุล รายการลูกหนี้และเจ้าหนี้อื่นนอกจากในข้อ 3 จะไม่มีการปรับปรุงมูลค่าให้เท่ากับการแปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด
5. ถ้าไรชขาดทุนจากการแปลงค่าที่เกิดขึ้นในระหว่างงวด รวมทั้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปรับปรุงมูลค่าตามข้อ 3 จะแสดงรวมในผลการดำเนินงาน

ตัวอย่าง การแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์แห่งที่ 1

ตัวอย่างที่ 1 การแปลงค่ารายการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (Foreign Bank Notes and Coins) สมมติว่า ธนาคารมีเงินดอลลาร์สหรัฐฯ คงเหลือในบัญชี 10,000 เหรียญ โดยมีอัตราแลกเปลี่ยน 1 เหรียญสหรัฐฯ เท่ากับ 20.90 บาท ในระหว่างงวด มีการขายเงินดอลลาร์ 500 เหรียญ ด้วยอัตราขายประจำวันนั้น 1 เหรียญ เท่ากับ 21.50 บาท และมีการรับซื้อเงินดอลลาร์ 1,000 เหรียญด้วยอัตราซื้อประจำวันนั้น 1 เหรียญ เท่ากับ 21.00 บาท ณ วันสิ้นงวด อัตราซื้อที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้น

1 เหรียญ เท่ากับ 22.65 บาท

การบันทึกรายการเมื่อธนาคารขายเงินดอลลาร์ 500 เหรียญ ด้วยอัตราขาย 1 เหรียญ เท่ากับ 21.50 บาท ดังนั้น จากการขายเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ธนาคารจะได้รับเงินบาทจากการขาย เท่ากับ 500×21.50 เท่ากับ 10,750 บาท การบันทึกบัญชีจะบันทึกเป็นเงินทั้ง 2 ล้อท ทั้งเงินตราต่างประเทศและเงินบาท พร้อม ๆ กันดังนี้

Dr. Cash US.\$ 500 10,750 บาท

Cr. Foreign Bank Notes and Coins US.\$ 500 10,750 บาท

การบันทึกการซื้อเงินดอลลาร์ 1,000 เหรียญ ด้วยอัตราซื้อประจำวันนั้น 1 เหรียญ เท่ากับ 21.00 บาท ดังนั้น จากการรับซื้อเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ธนาคารต้องจ่ายเงินบาท เท่ากับ $1,000 \times 21.00$ เท่ากับ 21,000 บาท

Dr. Foreign Bank Notes and Coins US.\$ 1,000 21,000 บาท

Cr. Cash US.\$ 1,000 21,000 บาท

ณ วันสิ้นงวด ธนาคารมีเงินดอลลาร์สหรัฐฯ คงเหลือในมือดังนี้

ดอลลาร์สหรัฐฯ คงเหลือ = $10,000 - 500 + 1,000 = \text{US.}\$ 10,500$

มูลค่าเงินบาทของเงินดอลลาร์คงเหลือตามบัญชี = $209,000 - 10,750 + 21,000$
= 219,250 บาท

มูลค่าเงินบาทของเงินดอลลาร์ตามอัตราซื้อ ณ วันสิ้นงวด = $10,500 \times 22.65$
= 237,825 บาท

มูลค่าเงินบาทของเงินดอลลาร์ ณ วันสิ้นงวดสูงกว่ามูลค่าตามบัญชี = $237,825 - 219,250$
= 18,575 บาท

ธนาคารจะปรับปรุงมูลค่าเงินดอลลาร์ให้เท่ากับมูลค่า ณ วันสิ้นงวดดังนี้

Dr. Foreign Bank Notes and Coins 18,575 บาท

Cr. Gain on exchange 18,575 บาท

รายการที่ธนาคารจะบันทึกเฉพาะเงินบาทอย่างเดียว

ตัวอย่างที่ 2 การแปลงค่ารายการโอนเงินไปต่างประเทศ ในลักษณะที่ลูกค้าขอซื้อตั๋วเงิน (Draft) หรือเช็คเดินทาง (Traveller's cheque) สมมติว่าธนาคารได้ออกตั๋วเงิน (Demand Draft) จำนวน 5,000 ปอนด์ อัตราขายประจำวันสำหรับการออกตั๋วเงิน 1 ปอนด์เท่ากับ 41.7575 บาท จากการออกตั๋วเงิน 5,000 ปอนด์ ธนาคารได้รับเงินบาทจากลูกค้าเท่ากับ $5,000 \times 41.7575$ เท่ากับ 208,787.50 บาท พร้อมกับบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Cash 208,787.50 บาท

Cr. Demand Draft Issued £ 5,000 208,787.50 บาท

เมื่อธนาคารได้รับแจ้งจากธนาคารในต่างประเทศว่าได้จ่ายเงินตามตั๋วเงินที่ธนาคารได้ออกไปแล้ว ธนาคารก็จะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Demand Draft Issued £ 5,000 208,787.50 บาท

Cr. Nostro A/C £ 5,000 208,787.50 บาท

ตัวอย่างที่ 3 การแปลงค่ารายการรับซื้อตั๋วเงินหรือเช็คเดินทางจากต่างประเทศ สมมติว่าธนาคารได้รับซื้อตั๋วเงินหรือเช็คเดินทางจากลูกค้าเป็นเงินจำนวน 1,000 เหรียญฮ่องกง ธนาคารรับซื้อด้วยอัตราตั๋วเงินรับซื้อ ณ วันนั้น (Spot buying rate-Sight bill) 1 เหรียญฮ่องกง เท่ากับ 3.72125 บาท ธนาคารจ่ายเงินจากการรับซื้อ 1,000 เหรียญฮ่องกง เท่ากับ $1,000 \times 3.72125$ เท่ากับ 3,721.25 บาท โดยบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Foreign B.E.P./Draft Purchased HK.\$ 1,000 3,721.25 บาท

Cr. Cash 3,721.25 บาท

เมื่อธนาคารส่งตั๋วเงินรับไปเรียกเก็บจากธนาคารในต่างประเทศ และธนาคารในต่างประเทศแจ้งการเข้าบัญชีให้แล้ว ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

B.E.P. : Bill of Exchange Purchased

Dr. Nostro A/C HK.\$ 1,000 3,721.25 บาท

Cr. Foreign B.E.P./Draft Purchased HK.\$ 1,000 3,721.25 บาท

ตัวอย่างที่ 4 การแปลงค่าการซื้อเงินตราต่างประเทศล่วงหน้าโดยการทำสัญญาซื้อเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า สมมติว่า ฝูกค้ามาทำสัญญาขายเงินตราต่างประเทศจำนวน 10,000 มาร์คเยอรมัน กับธนาคารในอีก 3 เดือนข้างหน้า อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า 1 มาร์คเยอรมันเท่ากับ 9.8250 บาท ธนาคารจะบันทึกรายการซื้อเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า เท่ากับ $10,000 \times 9.8250$ เท่ากับ 98,250 บาท

Dr. Forward Exchange Bought Dm. 10,000 98,250 บาท

Cr. A/C Payable under Forward Exchange

Bought Dm. 10,000 98,250 บาท

เมื่อครบกำหนดระยะเวลา 3 เดือน และมีการส่งมอบเงินตราต่างประเทศตามสัญญา ขณะเดียวกัน ธนาคารก็ได้จ่ายเงินบาทให้กับลูกค้าตามสัญญา ธนาคารจะบันทึกรายการดังนี้

Dr. Nostro Dm. 10,000 98,250 บาท

Cr. Forward Exchange Bought Dm. 10,000 98,250 บาท

และ

Dr. A/C Payable under Forward Exchange

Bought Dm. 10,000 98,250 บาท

Cr. Cash 98,250 บาท

ตัวอย่างที่ 5 การแปลงค่าเกี่ยวกับรายการเงินกู้จากต่างประเทศ สมมติว่าธนาคารกู้เงินเหรียญสหรัฐ จากธนาคารในสหรัฐอเมริกา จำนวน 100,000 เหรียญ ธนาคารต่างประเทศได้ตกลงและแจ้งการเข้าบัญชีให้แล้ว ธนาคารก็จะบันทึกจำนวนเงินกู้

100,000 เหรียญ เป็นเงินบาท โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนซื้อ ณ วันนั้น (Spot buying rate - T/T) 1 เหรียญสหรัฐฯ เท่ากับ 22.96 บาท ซึ่งเท่ากับ $100,000 \times 22.96$ เท่ากับ 2,296,000 บาท

Dr. Nostro US.\$ 100,000 2,296,000 บาท

Cr. Loans from Bank Abroad US.\$ 100,000 2,296,000 บาท

ตัวอย่างที่ 6 การแปลงค่าเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตสำหรับการสั่งซื้อสินค้าเข้า (Import Letter of Credit) สมมติว่า ธนาคารได้อนุมัติให้ลูกค้ารายหนึ่งเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C) เพื่อการสั่งซื้อสินค้าจากประเทศญี่ปุ่นในวงเงิน 10,000,000 เยน ณ วันที่อนุมัติการเปิด L/C อัตราขายประจำวัน 100 เยน เท่ากับ 10.03 บาท ธนาคารก็จะบันทึกวงเงินการเปิด L/C = $10,000,000 \times 10.03 \div 100$ เท่ากับ 1,003,000 บาท โดยจะบันทึกบัญชีที่เป็น Contra A/C ดังนี้

Dr. Customer's Liabilities

Under L/C Opened ¥ 10,000,000 1,003,000 บาท

Cr. Application for L/C Opened ¥ 10,000,000 1,003,000 บาท

เมื่อธนาคารอนุมัติให้ลูกค้าเปิด L/C แล้ว ธนาคารก็ให้ลูกค้าจ่ายเงินมัดจำ เท่ากับ 10% ของวงเงินที่ขอเปิด L/C ไว้ ซึ่งเท่ากับ 100,300 บาท ซึ่งจะบันทึกบัญชี ดังนี้

Dr. Cash 100,300 บาท

Cr. Deposits against L/C opened 100,300 บาท

เมื่อผู้ขายที่ต่างประเทศส่งสินค้ามาให้แล้ว ก็จะส่งเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียกเก็บเงินผ่านธนาคารในต่างประเทศ มาให้ธนาคารในประเทศไทยเพื่อให้ลูกค้าที่มาติดต่อขอเปิด L/C กับธนาคารมาชำระหนี้หรือรับรองหนี้ตามสัญญา L/C พร้อมกับนำ

เอกสารต่าง ๆ ไปรับสินค้า สันนิษฐานว่าตามสัญญา L/C ผู้ขายในต่างประเทศส่งตัวแลกเงินมาเรียกเก็บเงินชนิดตัวจ่ายเมื่อเห็น (Sight Bill) มูลค่าตามหน้าตัวเท่ากับ 5,000,000 เยน ณ วันที่รับตัว ธนาคารจะแจ้งให้ลูกค้ามาชำระเงินพร้อมกับรับเอกสารไปออกสินค้า ณ วันที่ลูกค้ามาชำระเงิน อัตราขายประจำวัน 100 เยน เท่ากับ 10.0562 บาท ธนาคารจะบันทึกรายการดังนี้

1. บันทึกการรับ Sight Bill จากธนาคารในต่างประเทศ การบันทึกการตัดบัญชีเงินฝากในต่างประเทศ
2. บันทึกการล้างวงเงิน L/C เท่ากับมูลค่าตามตัวเงินที่ได้รับคือ 5,000,000 เยน
3. บันทึกการรับชำระหนี้จากลูกค้า

1. Dr. Bill receivable ¥ 5,000,000 502,810 บาท

Cr. Nostro ¥ 5,000,000 502,810 บาท

¥ 5,000,000 = 5,000,000 × 10.0562 ÷ 100 = 502,810 บาท

2. Dr. Application for L/C Opened ¥ 5,000,000 501,500 บาท

Cr. Customer's Liabilities under L/C

Opened ¥ 5,000,000 501,500 บาท

3. Dr. Cash 402,510 บาท

Deposits against L/C opened 100,300 บาท

Cr. Bill receivable ¥ 5,000,000 502,810 บาท

สันนิษฐานว่า ลูกค้าไม่สามารถนำเงินมาชำระหนี้ให้กับธนาคารทันที แต่ขอนำสินค้าไปขายก่อนแล้วค่อยนำเงินมาชำระหนี้ภายหลัง เมื่อธนาคารอนุมัติแล้ว ก็จะให้ลูกค้าทำ Trust Receipt (T/R) ไว้กับธนาคาร การทำ T/R นั้น แล่งถึงการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ กล่าวคือ ผู้ขายในต่างประเทศมิได้เป็นเจ้าหนี้อีกต่อไป เนื่องจากธนาคารได้ชำระหนี้ไปแทน

ผู้ซื้อในประเทศไทย ดังนั้นธนาคารในประเทศไทยจึงเป็นผู้รับช่วงสิทธิ์ในการเป็นเจ้าหนี้ต่อไป การทำ T/R นั้น จะระบุจำนวนเงินที่เป็นหนี้ในหน่วยเงินตราต่างประเทศ และหน่วยเงินบาทตามการแปลงค่า ณ วันที่ทำ T/R แต่เมื่อลูกค้านำเงินมาชำระ ณ วันครบกำหนดตาม T/R แล้ว ธนาคารจะเรียกชำระหนี้จากลูกค้าตามจำนวนเงินตราต่างประเทศ โดยการแปลงค่าด้วยอัตราขายประจำวัน ณ วันที่ชำระหนี้ พร้อมกับคำนวณดอกเบี้ยจากเงินต้นที่เป็นเงินบาทที่ชำระหนี้ด้วยอัตราดอกเบี้ยที่ติดตกลงกัน และจำนวนวันที่กำหนดใน T/R

สำหรับกรณีนี้ เมื่อธนาคารรับตัวชนิดจ่ายเมื่อเห็น(Sight Bill) จากต่างประเทศ ธนาคารก็จะบันทึกการรับตัว และการตัดวงเงิน L/C ตามตัวที่ได้รับมา ดังรายการที่ 1 และ 2 ข้างต้น แต่สำหรับรายการที่ 3 เนื่องจากลูกค้าไม่สามารถชำระหนี้ทันที แต่ขอทำ T/R ธนาคารก็จะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Trust Receipt against

Sight bill under L/C ¥ 5,000,000 502,810 บาท

Cr. Bill receivable ¥ 5,000,000 502,810 บาท

สมมติว่าธนาคารให้ลูกค้าทำ T/R 90 วัน (ระยะเวลาการชำระหนี้ 90 วัน) อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ลูกค้านำเงินมาชำระเมื่อครบกำหนด ณ วันที่ชำระอัตราขายประจำวัน 100 เยน เท่ากับ 10.15 บาท

ณ วันที่ชำระ หนี้ 5,000,000 เยน = $5,000,000 \times 10.15 \div 100 = 507,500$ บาท

หัก เงินมัดจำตาม L/C = 100,300 บาท

หนี้ค้างชำระ = 407,200 บาท

ดอกเบี้ยจ่าย = $407,200 \times \frac{15}{100} \times \frac{90}{365} = 15,060.82$ บาท

มูลค่าหนี้ ณ วันที่ชำระ 507,500.00 บาท

มูลค่าหนี้ตาม T/R 502,810.00 บาท

กำไรจากการแปลงค่า 4,690.00 บาท

การบันทึกบัญชี จะกระทำดังนี้

Dr. Cash (407,200+15,060.82)	422,260.82 บาท
Deposits against L/C opened	100,300.00 บาท
Cr. Trust Receipt against sight	
Bill under L/C	¥5,000,000 502,810.00 บาท
Interest received	15,060.82 บาท
Gain on exchange	4,690.00 บาท

สมมติว่า ตัวเงินที่ธนาคารในต่างประเทศส่งมาเป็นตัวเงินชนิดที่ต้องจ่ายเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่ระบุ (Time Bill) สมมติอีกว่าเป็นตัว 90 วัน ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

1. บันทึกบัญชีการรับตัวที่มีกำหนดเวลา (Time Bill)
2. บันทึกการลดวงเงิน L/C
3. บันทึกการรับชำระหนี้เมื่อครบกำหนด 90 วัน

1. Dr. Time Bills under L/C	¥5,000,000	502,810 บาท
Cr. Deferred Payment under L/C	¥5,000,000	502,810 บาท
2. Dr. Application for L/C opened		501,500 บาท
Cr. Customer's Liabilities under L/C opened		501,500 บาท
3. Dr. Deferred Payment under L/C	¥5,000,000	502,810 บาท
Cr. Nostro	¥ 5,000,000	502,810 บาท
Dr. Cash		407,200 บาท
Deposits against L/C opened		100,300 บาท
Cr. Time Bills under L/C	¥5,000,000	502,810 บาท
Gain on exchange		4,690 บาท

ในบางกรณีธนาคารอาจขอสินเชื่อ (Refinancing) จากธนาคารตัวแทนในต่างประเทศ โดยกำหนดระยะเวลาและอัตราดอกเบี้ย และเมื่อครบกำหนดจึงค่อยตัดบัญชีเงินฝากต่างประเทศ ดังนี้

1. บันทึกการขอสินเชื่อ (Refinancing) จากธนาคารในต่างประเทศ

2. บันทึกการตัดบัญชีเงินฝากในต่างประเทศ เมื่อครบระยะเวลาการขอ Refinancing และดอกเบี้ยจ่าย สันนิษฐานว่าอัตราดอกเบี้ย 15% ระยะเวลา 60 วัน อัตราขายประจำวัน (Spot Selling rate - T/T) 100 เยน เท่ากับ 9.915 บาท ดังนั้น

$$\begin{aligned} \text{ดอกเบี้ยจ่าย} &= 5,000,000 \times \frac{15}{100} \times \frac{60}{365} = 123,287.67 \text{ เยน} \\ &= 123,287.67 \times 9.915 \div 100 = 12,223.97 \text{ บาท} \end{aligned}$$

1. Dr. Deferred payment under L/C หรือ

Bill receivable ¥5,000,000 502,810 บาท

Cr. Refinancing - Bank A. ¥5,000,000 502,810 บาท

2. Dr. Refinancing - Bank A. ¥5,000,000 502,810 บาท

Interest Paid ¥123,287.67 12,223.97 บาท

Cr. Nostro ¥5,123,287.67 515,033.97 บาท

ตัวอย่างที่ 7 การแปลงค่าเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตสำหรับการส่งสินค้าออก (Export Letter of Credit) สันนิษฐานผู้ซื้อจากต่างประเทศต้องการซื้อสินค้าจากผู้ขายในประเทศไทย จึงได้เปิด L/C มายังธนาคารในประเทศไทย แจ้งการซื้อสินค้าจากผู้ขายในประเทศไทย เมื่อผู้ขายในประเทศไทยจัดการส่งสินค้าตามสัญญา L/C แล้ว ก็นำเอกสารต่าง ๆ พร้อมกับตัวแลกเงินมายังธนาคารในประเทศไทย ขอให้ธนาคารส่งเอกสารไปเรียกเก็บจากผู้ซื้อในต่างประเทศ สันนิษฐานว่าตัวแลกเงินมีมูลค่า 50,000 ปอนด์สเตอร์ลิง และตัวแลกเงินเป็นชนิดตัวจ่ายเมื่อเห็น (Sight Bill) และลูกค้าขอรับเงิน

จากธนาคารทันที อัตราซื้อประจำวัน (Spot buying rate - sight Bill) ณ
วันนี้ 1 ปอนด์สเตอร์ลิง เท่ากับ 41.23 บาท ส้มมติเป็นตัวส่งไปเรียกเก็บที่ประเทศ
อิตาลี ธนาคารจะเก็บค่าบริการสำหรับตัวชนิดนี้ที่ส่งไปเรียกเก็บที่ยังประเทศนี้ เท่ากับ
3 สตางค์ ต่อ 1 ปอนด์

$$\text{มูลค่าตัวแลกเงิน} = 50,000 \times 41.23 = 2,061,500 \text{ บาท}$$

$$\text{ค่าบริการที่ธนาคารเรียกเก็บ} = 50,000 \times 0.03 = 1,500 \text{ บาท}$$

$$\text{ผู้ขายจะได้รับเงินจากธนาคาร} = 2,061,500 - 1,500 = 2,060,000 \text{ บาท}$$

โดยจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Export Sight Bill Purchased	₱ 50,000	2,061,500 บาท
Cr. Cash		2,060,000 บาท
Misc. Profit		1,500 บาท

แต่ถ้าตัวแลกเงินเป็นชนิดตัวจ่ายเมื่อครบกำหนด (Time Bill) และมีระยะ
เวลาในตัวเท่ากับ 60 วัน ธนาคารก็จะคิดค่าบริการการเรียกเก็บเงิน 30 วันแรกเท่ากับ
0.95 บาท ต่อ 1 ปอนด์สเตอร์ลิง และ 30 วันต่อไปอีก 0.71 บาท ต่อ 1 ปอนด์สเตอร์-
ลิง

$$\text{มูลค่าตามตัวแลกเงิน} = 50,000 \times 41.23 = 2,061,500 \text{ บาท}$$

ค่าบริการที่ธนาคารเรียกเก็บ

$$30 \text{ วันแรก} = 50,000 \times 0.95 = 47,500 \text{ บาท}$$

$$30 \text{ วันต่อไป} = 50,000 \times 0.71 = 35,500 \text{ บาท}$$

$$\text{ค่าบริการทั้งสิ้น} = 83,000 \text{ บาท}$$

$$\text{ผู้ขายจะได้รับเงินจากธนาคาร} = 2,061,500 - 83,000 = 1,978,500 \text{ บาท}$$

โดยจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Export Time Bill Purchased	฿ 50,000	2,061,500 บาท
Cr. Cash		1,978,500 บาท
Misc. Profit		83,000 บาท

เมื่อธนาคารได้รับแจ้งจากธนาคารในต่างประเทศว่า ตัวแลกเงินที่ส่งไปเรียกเก็บเงินนั้นได้เข้าบัญชีให้แล้ว ธนาคารก็จะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Nostro	฿ 50,000	2,061,500 บาท
Cr. Export Sight Bill Purchased หรือ		
Export Time Bill Purchased	฿ 50,000	2,061,500 บาท

แต่ถ้าลูกค้านำตัวแลกเงินมาให้ธนาคารส่งไปเรียกเก็บ โดยจะรับเงินเมื่อได้แจ้งว่า เก็บเงินจากผู้ซื้อในต่างประเทศแล้วเท่านั้น ในกรณีนี้ ตอนที่ได้รับตัวแลกเงินจากผู้ขายในประเทศไทย ธนาคารจะไม่บันทึกบัญชี จนกระทั่งได้รับแจ้งจากธนาคารในต่างประเทศว่า เรียกเก็บเงินได้และเข้าบัญชีให้แล้ว ธนาคารก็จะคำนวณค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่จะเรียกเก็บจากลูกค้า ซึ่งได้แก่ค่าพิมพ์จดหมายโต้ตอบ ค่าไปรษณียากรต่าง ๆ และค่าส่งโทรเลข ฯลฯ แล้วจ่ายเงินให้กับลูกค้าหลังจากหักค่าธรรมเนียมแล้ว สมมติว่า ณ วันที่จ่ายเงินให้ลูกค้าอัตราซื้อประจำวัน (Spot buying rate - T/T) 1 ปอนด์สเตอร์ลิง เท่ากับ 41.3375 บาท ค่าธรรมเนียมที่ธนาคารเรียกเก็บเท่ากับ 300 บาท

จำนวนเงินที่ได้รับจากการเรียกเก็บ	$50,000 \times 41.3375 =$	2,066,875 บาท
ค่าธรรมเนียม	=	300 บาท
จำนวนเงินที่ลูกค้าจะได้รับ	=	2,066,575 บาท

โดยบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Nostro	฿ 50,000	2,066,875 บาท
Cr. Cash		2,066,575 บาท
Commission received		300 บาท

ในบางกรณี ธนาคารอาจขอสินเชื่อ (Mail Credit) จากธนาคารตัวแทน
ในต่างประเทศทำให้เข้าบัญชีให้ โดยที่ Export Time Bill Purchased ยังไม่ถึง
กำหนดชำระ ก็จะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Nostro ๕50,000 2,061,500 บาท

Cr. Rediscounted Bill

With Foreign Agent ๕50,000 2,061,500 บาท

เมื่อ Export Time Bill ครบกำหนดชำระแล้ว ธนาคารต่างประเทศแจ้ง
การเรียกเก็บเงินได้ และเข้าบัญชีให้แล้ว ก็จะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Rediscounted Bill

With Foreign Agent ๕50,000 2,061,500 บาท

Cr. Export Time Bill Purchased ๕50,000 2,061,500 บาท

ตัวอย่างที่ 8 การแปลงค่าเกี่ยวกับตัวเรียกเก็บขาเข้า (Bills for
collection) สมมติว่า ธนาคารในต่างประเทศส่งเอกสารและตัวแลกเงินมายังธนา-
การในประเทศไทย และขอให้ธนาคารช่วยเรียกเก็บจากลูกค้า สมมติว่าตัวแลกเงินที่ส่ง
มามีมูลค่าเท่ากับ 10,000 เหรียญดอลลาร์เสีย อัตราขายประจำวัน (Spot Selling
rate - D/D) ณ วันที่ 1 เหรียญดอลลาร์เสีย เท่ากับ 26.6925 บาท มูลค่าตัวแลก
เงินที่ได้รับ = $10,000 \times 26.6925 = 266,925$ บาท โดยจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Inward Bills for Collection A.\$ 10,000 266,925 บาท

Cr. Liability on Inward Bills for

Collection A.\$ 10,000 266,925 บาท

เมื่อธนาคารติดต่อกับลูกค้าและลูกค้านำเงินมาชำระเพื่อรับเอกสารไปรับสินค้า
สมมติว่า ณ วันที่ชำระอัตราขายประจำวัน (Spot Selling rate - D/D) 1 เหรียญ-
ดอลลาร์เสีย เท่ากับ 26.70 บาท ธนาคารจะขอรับเงินจากลูกค้า = $10,000 \times 26.70 =$

267,000 บาท และจะเรียกค่าธรรมเนียมจากต่างประเทศ สันนิษฐานว่าเท่ากับ 300 บาท
ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

1. ล้างบัญชีตัวเงินขาเข้า เรียกเก็บออกจากบัญชี
2. บัญชีการเรียกเงินจากลูกค้า และการลดบัญชีเงินฝากในต่างประเทศ

1. Dr. Liability' on Inward Bills

for Collection A.\$ 10,000 266,925 บาท

Cr. Inward Bills for Collection A.\$ 10,000 266,925 บาท

2. Dr. Cash 267,000 บาท

Cr. Nostro A.\$ 10,000 266,700 บาท

Commission received 300 บาท

สันนิษฐานว่า ลูกค้าไม่สามารถนำเงินมาชำระได้ แต่ต้องการขอเวลานำสินค้าไปขายก่อน
แล้วจึงนำเงินมาชำระภายหลัง ถ้าธนาคารอนุมัติก็จะขอให้ลูกค้าทำ T/R ไว้กับธนาคาร
และจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. T/R under B/C A.\$ 10,000 266,925 บาท

Cr. Inward Bills for Collection A.\$ 10,000 266,925 บาท

สันนิษฐานว่าตาม T/R นั้น กำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ 60 วัน อัตราดอกเบี้ย
15% ๗ วันครบกำหนด ลูกค้านำเงินมาชำระ อัตราขายประจำวัน (Spot Selling
rate -D/D) 1 เหรียญออสเตรเลีย เท่ากับ 26.7225 บาท

จำนวนหนี้ที่ลูกค้าต้องชำระตาม T/R = $10,000 \times 26.7225 = 267,225$ บาท

ดอกเบี้ยรับ = $267,225 \times \frac{15}{100} \times \frac{60}{365} = 6,589.11$ บาท

กำไรจากการแปลงค่า = $267,225 - 266,925 = 300$ บาท

ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Cash (267,225+6,589.11)	273,814.11 บาท
Cr. T/R Under B/C A.\$ 10,000	266,925.00 บาท
Interest received	6,589.11 บาท
Misc. Profit	300.00 บาท

เมื่อธนาคารเก็บเงินจากลูกค้าได้แล้ว ก็จะแจ้งให้ธนาคารในต่างประเทศทราบ พร้อมกับล้างบัญชีเงินฝากในต่างประเทศ สมมติว่าต้องจ่ายดอกเบี้ยให้ธนาคารในต่างประเทศ เท่ากับ 14%

$$\begin{aligned} \text{ดอกเบี้ยจ่าย} &= 10,000 \times \frac{14}{100} \times \frac{60}{365} = 230.14 \text{ เหรียญออสเตรเลียเสีย} \\ &= 230.14 \times 26.7225 = 6,149.92 \text{ บาท} \end{aligned}$$

โดยจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Liability on Inward Bills	
for Collection A.\$ 10,000	266,925 บาท
Interest Paid A.\$ 230.14	6,149.92 บาท
Cr. Nostro	A.\$ 10,230.14 273,074.92 บาท

ณ วันที่ในงบดุล รายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศคงเหลือในบัญชีมีดังนี้

รายการทางด้านสินทรัพย์

Foreign Bank Notes and Coins

Nostro A/C

Foreign B.E.P. /Draft Purchased

Forward Exchange Bought

Bill receivable

Trust Receipt against Sight Bill Under L/C

Time Bill Under L/C

Trust Receipt against Time Bill Under L/C

Export Sight Bill Purchased

Export Time Bill Purchased

รายการทางด้านหนี้สิน

Loans from Bank Abroad

Deferred Payment under L/C

Refinancing Facilities

Rediscounted Bill With Foreign Agent

A/C Payable under foreign exchange bought

ณ วันสิ้นงวด ธนาคารจะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนซื้อและขาย ณ วันสิ้นงวดขึ้น
เพื่อใช้ในการบันทึกรายการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การปรับปรุงมูลค่ารายการ ณ วันสิ้นงวด
กระทำดังนี้

1. รายการที่มีการปรับปรุงมูลค่าให้เท่ากับการแปลงค่าโดยอัตราแลกเปลี่ยน
ที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้น ณ วันสิ้นงวด ได้แก่บัญชี Foreign Bank Notes and Coins
บัญชี Nostro และบัญชี Loans from Bank Abroad

2. รายการที่ไม่มีการปรับปรุงมูลค่า ได้แก่ รายการอื่น ๆ นอกเหนือ 3 ราย
การดังกล่าวในข้อ 1

ตัวอย่างการปรับปรุงมูลค่า ณ วันสิ้นงวด

การปรับปรุงมูลค่าบัญชี Foreign Bank Notes and Coins ได้กล่าวไว้
ในตอนต้นแล้ว ต่อไปจะขอยกตัวอย่างการแปลงค่าเกี่ยวกับบัญชี Nostro A/C และบัญชี
Loans from Bank Abroad ดังนี้

ลํวมตวํา ณ วันลํนงวด รยลละเขยตบญช Nostro ประกอบดวย

บญช Nostro - A	US.\$ 57,895	=	1,236,058.25	บาท
บญช Nostro - B	£ 42,500	=	1,766,393.50	บาท
บญช Nostro - C	¥ 1,256,795,000	=	125,619,173.84	บาท
บญช Nostro - D	A.\$ (85,900)	=	(2,228,460.75)	บาท

ลํวมตวํา อัตราแลกเปลยนที่รนาครคเรณผู้กําหนดช้ ณ วันลํนงวดเบงดงนี้

	อัตราช้	อัตราขาย
เงินดอลลาร์ลํสหรัฐอเมริกา	22.80	23.00
เงินปอนดล์เตอรลิ่ง	40.50	42.00
เงินเยนญุ่ปน	0.0955	0.1095
เงินดอลลาร์ออสเตรเลีย	25.55	26.95

การคํานวณกํารอช้ขาดทุนจกการแลกเปลงคํา กระหําดงนี้

บญช Nostro	ลํกุลเงินตราตําง ประเทศ	จํนวนเงินบาท ตามบญช	อัตราแลก เปลยนที่ช้	จํนวนเงินบาท (กํารอ) ขาดทุน โดยการแลกเปลงคํา ดวยอัตรา ณ วัน ลํนงวด	จํนวนเงินบาท (กํารอ) ขาดทุน จกการแลกเปลงคํา
A	US.\$ 57,895	1,236,058.25	22.80	1,320,006	(83,947.75)
B	£ 42,500	1,766,393.50	40.50	1,721,250	45,143.50
C	¥ 1,256,795,000	125,619,173.84	0.0955	120,023,922.50	5,595,251.34
D	A.\$ (85,900)	(2,228,460.75)	26.95	(2,315,005)	86,544.25
ขาดทุนจกการแลกเปลงคําทงลํน				บาท	<u>5,642,991.34</u>

รนาครคเรณจะบํนทกบญชดงนี้

Dr. Loss on exchange 5,642,991.34 บาท

Cr. Nostro

5,642,991.34 บาท

สมมติว่า ณ วันสิ้นงวด บัญชี Loans from Bank. Abroad มีรายการดังนี้

เงินตรา X จำนวน US.\$	500,000	10,500,000 บาท
เงินตรา Y จำนวน £	200,000	8,600,000 บาท
เงินตรา Z จำนวน ¥	20,000,000	2,000,000 บาท

การคำนวณกำไรขาดทุนจากการแปลงค่า มีดังนี้

เงินตราจาก ธนาคาร	จำนวนเงินตรา ต่างประเทศ	จำนวนเงินบาท ตามบัญชี	อัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้	เงินบาทหลังการ แปลงค่าด้วยอัตรา สิ้นงวด	(กำไร) ขาดทุน จากการแปลงค่า	
X	US.\$	500,000	10,500,000	23.00	11,500,000	1,000,000
Y	£	200,000	8,600,000	42.00	8,400,000	(200,000)
Z	¥	20,000,000	2,000,000	0.1095	2,190,000	190,000
ขาดทุนจากการแปลงค่าทั้งสิ้น					บาท	<u>990,000</u>

ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Loss on exchange	990,000 บาท
Cr. Loans from Bank Abroad	990,000 บาท

กำไรขาดทุนจากการแปลงค่าที่แสดงรวมในผลการดำเนินงานในงวด ได้แก่

1. กำไรขาดทุนจากการแปลงค่าที่เกิดขึ้นในระหว่างงวด เช่น รายการ Gain on exchange ดังตัวอย่างที่ 6
2. กำไรขาดทุนจากการปรับปรุงมูลค่าบัญชี Foreign Bank Notes and Coins บัญชี Nostro และบัญชี Loans from Bank Abroad ดังตัวอย่างข้างต้น

สาเหตุของการไม่ปรับปรุงมูลค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศอื่น นอกเหนือรายการทั้ง 3 ดังกล่าวข้างต้น เนื่องจาก

1. รายการเหล่านี้มีบัญชีย่อยเป็นอันมาก และมาจากสกุลเงินตราต่าง ๆ การปรับปรุงมูลค่าบัญชีย่อยเหล่านี้ในสกุลเงินต่าง ๆ ย่อมไม่สะดวกในทางปฏิบัติ เนื่องจากต้องทำงานเป็นจำนวนมาก

2. ธนาคารเห็นว่า เป็นกำไรขาดทุนจากการแปลงค่าจากการปรับปรุงเป็นรายการที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง จึงไม่ยอมปรับปรุงและแสดงในผลการดำเนินงาน

3. รายการทางด้านสินทรัพย์ มีมูลค่า เป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับมูลค่าทางด้านหนี้สิน ดังนั้นถ้ามีประเมินมูลค่าขึ้นใหม่ ก็เพียงทำให้เงินบาทที่แสดงทางด้านสินทรัพย์และหนี้สินเปลี่ยนแปลงไปในสัดส่วนที่ใกล้เคียง กำไรขาดทุนจากการแปลงค่าอาจแสดงจำนวนเพียงเล็กน้อย ดังนั้นการปรับปรุงหรือไม่นั้น ย่อมไม่ก่อให้เกิดผลแตกต่างที่เป็นสาระสำคัญ แต่การไม่ปรับปรุงนั้น ทำให้ไม่ต้องทำงานมาก

4. รายการที่มีสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า ย่อมไม่ต้องปรับปรุงมูลค่าใหม่ เนื่องจากได้ใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดในสัญญาฯ แปลงค่ารายการอยู่แล้ว

ข้อบกพร่องของการแปลงค่าตามวิธีนี้

วิธีการแปลงค่าของธนาคารพาณิชย์แห่งที่ 1 ตามที่ได้ศึกษามานั้น มีข้อบกพร่องดังนี้

1. รายการที่เป็นสินทรัพย์และหนี้สินหลายรายการได้แสดงด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่เกิดรายการ โดยไม่มีการปรับปรุงมูลค่าใหม่ ณ วันสิ้นงวด ทำให้สินทรัพย์และหนี้สินไม่ได้แสดงฐานะที่ถูกต้อง ณ วันสิ้นงวด ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับฐานะการเงินของธนาคารพาณิชย์แห่งนี้

2. ธนาคารมิได้ปรับปรุงมูลค่าของสินทรัพย์และหนี้สินเหล่านี้ จึงทำให้มิได้มีการเปิดเผยเกี่ยวกับกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดจริง ที่ธนาคารมิได้แสดงรวมในผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการเปิดเผยข้อมูลอย่างไม่เพียงพอ

3. ธนาคารมิได้มีการคำนวณกำไรขาดทุนจากการแปลงค่าอันเนื่องจากรายการที่มีสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า ซึ่งทำให้ไม่ทราบความสามารถของฝ่ายบริหาร

ขณะเดียวกัน ก็เป็นการแสดงรายการอย่างไม่ครบถ้วน

ธนาคารพาณิชย์แห่งที่ 2

1. ณ วันที่เกิดรายการ รายการที่เกี่ยวกับการรับจ่ายเงินตราต่างประเทศ จะแปลงค่าโดยใช้อัตรา ณ วันนั้น ในกำรบันทึกรายการดังกล่าวเป็นเงินบาท รายการใดที่ไม่เกี่ยวกับการรับจ่ายเงินตราต่างประเทศ จะบันทึกด้วยสกุลเงินตราต่างประเทศ
2. ณ วันที่มีผลตามสัญญา รายการใดที่มีสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า จะใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดในสัญญา ในการแปลงค่า
3. ณ วันที่ในงบดุล รายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศทุกรายการจะแปลงค่าโดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคาร เป็นผู้กำหนดขึ้น ณ วันสิ้นงวด
4. รายการที่แปลงค่าโดยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด จะโอนกลับเมื่อถึงวันต้นงวด ดังนั้น ณ วันต้นงวด รายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่คงเหลือตามบัญชีจะแสดงด้วยสกุลเงินตราต่างประเทศอย่างเต็ม
5. ถ้าไรขาดทุนจากการแปลงค่า จะบันทึกเฉพาะรายการที่มีการรับจ่ายเงินตราต่างประเทศในระหว่างงวดเท่านั้น และรวมแสดงในผลการดำเนินงาน

วิธีการบันทึกบัญชี

ธนาคารจะบันทึกรายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นบัญชี 2 ชุด คือ ชุดที่บันทึกด้วยเงินบาทและชุดที่บันทึกด้วยหน่วยเงินตราต่างประเทศ บัญชีชุดที่บันทึกด้วยหน่วยเงินบาทนั้น จะบันทึกเมื่อมีการรับจ่ายเงินตราต่างประเทศเท่านั้น โดยจะแปลงค่าด้วยอัตราซื้อขายประจำวัน ณ วันที่รับหรือจ่ายเงินตราต่างประเทศนั้น

บัญชี General Exchange A/C -A จะบันทึกรายการรับ-จ่าย และซื้อ-ขายเงินตราต่างประเทศที่เกิดขึ้นประจำวัน โดยจะบันทึกด้วยหน่วยเงินตราต่างประเทศ ยอดคงเหลือตามบัญชีนี้เท่ากับผลต่างระหว่าง ลิททรัยและหนี้สินที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ถ้า

ยอดคงเหลือแสดงยอดเดบิต (Debit Balance) แสดงว่าเกิดฐานะขาดดุล (Oversold) แต่ถ้ายอดคงเหลือแสดงยอดเครดิต (Credit Balance) แสดงว่าเกิดฐานะเกินดุล (Overbought) บัญชีที่บันทึกด้วยหน่วยเงินบาทที่คู่กับบัญชีนี้ก็คือ General Exchange Control A/C - A

บัญชี General Exchange A/C - B จะบันทึกรายการที่เกี่ยวกับสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า ยอดคงเหลือตามบัญชีนี้เท่ากับผลต่างระหว่างบัญชี Forward Exchange Bought และบัญชี Forward Exchange Sold ถ้ายอดคงเหลือแสดงยอดเดบิต (Debit Balance) แสดงว่าเกิดฐานะขาดดุล (Oversold) ถ้ายอดคงเหลือแสดงยอดเครดิต (Credit Balance) แสดงว่าเกิดฐานะเกินดุล (Overbought)

บัญชี General Exchange A/C - A กับบัญชี General Exchange Control A/C - A และบัญชี General Exchange A/C - B กับบัญชี General Exchange Control A/C - B ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน จะมียอด Net Balance ที่เป็นเงินบาทตรงกันทุกวัน เนื่องจากบัญชี General Exchange A/C - A และบัญชี General Exchange A/C - B ซึ่งบันทึกด้วยเงินตราต่างประเทศนั้น จะบันทึกเงินบาทที่เกิดจากการซื้อ-ขายแลกเปลี่ยน หรือการโอนเงินตราต่างประเทศที่เกิดขึ้นทุกรายการควบคู่กันไป ทั้งนี้เพื่อใช้ตรวจสอบความถูกต้องของบัญชี General Exchange Control A/C ที่แสดงเป็นค่าเงินบาท

ตัวอย่าง การแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์
แห่งที่ 2

ตัวอย่างที่ 1 การแปลงค่ารายการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (Foreign Bank Notes and Coins) สมมติว่า ในระหว่างงวด ธนาคารมีการขายเงินดอลลาร์ 500 เหรียญ อัตราขายประจำวัน (Spot Selling rate-Bank Notes) 1 เหรียญ เท่ากับ 21.50 บาท นอกจากนั้น ยังมีการซื้อเงินดอลลาร์ 1,000 เหรียญ ด้วยอัตราซื้อประจำวัน (Spot buying rate-Bank Notes) 1 เหรียญ เท่ากับ 21.00 บาท

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการขายเงินดอลลาร์ 500 เหรียญ ด้วยอัตราแลกเปลี่ยน 1 เหรียญ เท่ากับ 21.50 จำนวนเงินที่ได้รับจากการขายเงินดอลลาร์ = $500 \times 21.50 = 10,750$ บาท ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. General Exchange - A US.\$ 500 (10,750) บาท

Cr. Foreign Bank Notes and Coins US.\$ 500

Dr. Cash . 10,750 บาท

Cr. General Exchange Control - A 10,750 บาท

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการซื้อเงินดอลลาร์สหรัฐฯ 1,000 ด้วยอัตราซื้อ 1 เหรียญ เท่ากับ 21.00 บาท จำนวนเงินที่ธนาคารต้องจ่ายในการซื้อ = $1,000 \times 21.00 = 21,000$ บาท โดยจะบันทึกรายการดังนี้

Dr. Foreign Bank Notes and Coins US.\$ 1,000

Cr. General Exchange - A US.\$ 1,000 (21,000) บาท

Dr. General Exchange Control - A 21,000 บาท

Cr. Cash . 21,000 บาท

ตัวอย่างที่ 2 การแปลงค่ารายการโอนเงินไปต่างประเทศในลักษณะที่ลูกค้าขอซื้อตั๋วเงิน (Draft) หรือเช็คเดินทาง (Traveller's cheque) สมมติว่า ธนาคารได้ออกตั๋วเงิน (Demand Draft) จำนวน 5,000 ปอนด์ อัตราขายประจำวัน (Spot Selling rate - D/D) 1 ปอนด์ เท่ากับ 41.7575 บาท จากการออกตั๋วเงิน 5,000 ปอนด์ ธนาคารได้รับเงินบาทจากลูกค้าเท่ากับ $5,000 \times 41.7575 = 208,787.50$ บาท โดยจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. General Exchange - A £ 5,000 (208,787.50) บาท

Cr. Demand Draft Issued £ 5,000

Dr. Cash 208,787.50 บาท

Cr. General Exchange Control - A 208,787.50 บาท

เมื่อธนาคารในต่างประเทศแจ้งการจ่ายเงินตามตราฟแล้ว ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Demand Draft Issued £ 5,000

Cr. Nostro £ 5,000

ตัวอย่างที่ 3 การแปลงค่ารายการรับซื้อตั๋วเงินหรือเช็คเดินทางจากต่างประเทศ สมมติว่า ธนาคารได้รับซื้อตั๋วเงินหรือเช็คเดินทางจากลูกค้าเป็นเงินจำนวน 1,000 เหรียญฮ่องกง ธนาคารรับซื้อด้วยอัตราแลกเปลี่ยนซื้อประจำวัน (Spot buying rate - Sight bill) 1 เหรียญฮ่องกงเท่ากับ 3.72125 บาท ธนาคารจ่ายเงินในการรับซื้อ = $1,000 \times 3.72125 = 3,721.25$ บาท โดยจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Remittance Exchange Bought HK.\$ 1,000

Cr. General Exchange - A HK.\$ 1,000 (3,721.25) บาท

Dr. General Exchange Control - A 3,721.25 บาท

Cr. Cash 3,721.25 บาท

เมื่อธนาคารส่งตั๋วเงินที่รับซื้อไปเรียกเก็บกับธนาคารในต่างประเทศ และเมื่อธนาคารในต่างประเทศแจ้งการเก็บเงินและเข้าบัญชีให้แล้ว ธนาคารก็จะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Nostro HK.\$ 1,000

Cr. Remittance Exchange Bought HK.\$ 1,000

ตัวอย่างที่ 4 การแปลงค่าการซื้อเงินตราต่างประเทศล่วงหน้าโดยการทำสัญญาซื้อเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า สันนิษฐานว่า มีลูกค้ามาทำสัญญาขายเงินตราต่างประเทศจำนวน 10,000 มาร์คเยอรมัน กับธนาคารในอีก 3 เดือนข้างหน้า อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า 1 มาร์คเยอรมัน เท่ากับ 9.8250 บาท ธนาคารจะบันทึกการซื้อเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า = $10,000 \times 9.8250 = 98,250$ บาท ดังนี้

Dr. Forward Exchange Bought Dm.	10,000	บาท
Cr. General Exchange - B	Dm. 10,000	(98,250) บาท
Dr. General Exchange Control - B	98,250	บาท
Cr. Forward Contract Bought	98,250	บาท

เมื่อครบกำหนดระยะเวลา 3 เดือน และมีการส่งมอบเงินตราต่างประเทศตามสัญญาฯ ขณะเดียวกันธนาคารก็จะจ่ายเงินบาทให้ลูกค้าตามสัญญาฯ การบันทึกบัญชีนี้ ธนาคารจะลงล้างบัญชีคู่เดิม และบันทึกบัญชีคู่ใหม่ดังนี้

Dr. General Exchange - B	Dm. 10,000	(98,250) บาท
Cr. Forward Exchange Bought	Dm. 10,000	บาท
Dr. Forward Contract Bought	98,250	บาท
Dr. General Exchange Control - B	98,250	บาท
Dr. Nostro	Dm. 10,000	
Cr. General Exchange - A	Dm. 10,000	(98,250)
Dr. General Exchange Control - A	98,250	บาท
Cr. Cash	98,250	บาท

ตัวอย่างที่ 5 การแปลงค่าเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิต สำหรับการสั่งซื้อสินค้าเข้า (Import Letter of Credit). สันนิษฐานว่า ธนาคารได้อนุมัติให้ลูกค้ารายหนึ่งเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C) เพื่อการสั่งซื้อสินค้าจากประเทศญี่ปุ่นในวงเงิน

10,000,000 เยน ณ วันที่ธนาคารอนุมัติให้เปิด L/C จะมีการบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Customer's Liabilities under L/C ¥10,000,000

Cr. L/C Issued ¥10,000,000

เมื่อผู้ขายในต่างประเทศส่งสินค้าลงเรือเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำเอกสารรวมทั้งตัวเงินมายังธนาคาร (ในต่างประเทศ) เพื่อให้ธนาคารส่งเอกสารและตัวแลกเงินมาเรียกเก็บกับผู้ซื้อธนาคารในประเทศไทย สมมติว่าตัวแลกเงินที่ส่งมานั้นเป็นชนิดจ่ายเมื่อเห็น (Sight Bill) มูลค่าตามตัวเท่ากับ 5,000,000 เยน เมื่อธนาคารรับตัวแล้ว จะบันทึกบัญชีดังนี้

1. ล้างบัญชีการอนุมัติการเปิด L/C ออก เท่ากับจำนวนตัวแลกเงินที่ได้รับ

2. ตั้งบัญชีเกี่ยวกับการรับตัวชนิดจ่ายเมื่อเห็น พร้อมกับลงล้างบัญชีเงินฝาก

ในต่างประเทศ

1. Dr. L/C Issued ¥5,000,000

Cr. Customer's Liabilities under L/C ¥5,000,000

2. Dr. I/P ¥5,000,000

Cr. Nostro ¥5,000,000

ธนาคารจะติดต่อให้ลูกค้ามารับเอกสารการออกสินค้าและจ่ายเงินตามตัวแลกเงิน สมมติลูกค้าได้รับแจ้งแล้ว นำมาชำระ ณ วันที่ชำระอัตราขายประจำวัน (Spot Selling rate - Bill) 100 เยน เท่ากับ 10.0562 บาท $5,000,000 \text{ เยน} = 5,000,000 \times 10.0562 \div 100 = 502,810$ ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. General Exchange - A ¥5,000,000 (502,810) บาท

Cr. I/P ¥5,000,000

L/C : Letter of Credit

I/P : Inward Documentary Bills Purchased

Dr. Cash 502,810 บาท

Cr. General Exchange Control - A 502,810 บาท

สันนิษฐานว่าลูกค้าไม่สามารถนำเงินมาชำระหนี้ให้กับธนาคารทันที แต่ขอนำสินค้าไปขายก่อน แล้วค่อยนำเงินมาชำระหนี้ภายหลัง เมื่อธนาคารอนุมัติแล้ว ก็จะให้ลูกค้าทำทรัสต์รีซีพ (Trust Receipt) ไว้กับธนาคาร พร้อมกับบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. I/P under T/R ¥ 5,000,000

Cr. I/P ¥ 5,000,000

สันนิษฐานว่าอายุของ T/R (Trust Receipt) เท่ากับ 90 วัน เมื่อครบกำหนดลูกค้านำเงินมาชำระธนาคาร ณ วันที่ชำระอัตราขายประจำวัน (Spot Selling rate - Bill) 100 เยน เท่ากับ 10.075 บาท อัตราดอกเบี้ยตามที่ติดกลงใน T/R เท่ากับ 15% จำนวนเงินบาทตาม T/R ที่ต้องชำระ = $5,000,000 \times 10.075 \div 100 = 503,750$ บาท ดอกเบี้ยจ่าย = $503,750 \times 15\% \times \frac{90}{365} = 18,631.85$ บาท ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. General Exchange - A ¥ 5,000,000 (503,750) บาท

Cr. I/P under T/R ¥ 5,000,000

Dr. Cash (503,750+18,631.85) 522,381.85 บาท

Cr. General Exchange Control - A 503,750 บาท

Interest Received 18,631.85 บาท

สันนิษฐานว่าตัวแลกเปลี่ยนที่ธนาคารในต่างประเทศส่งมาเป็นตัวแลกเปลี่ยนชนิดจ่ายเมื่อถึงกำหนดเวลา (Time Bill) ธนาคารก็จะให้ลูกค้ารับรองตัว (Acceptance) ก่อน แล้วค่อยให้ลูกค้านำเอกสารการออกสินค้าไป เมื่อลูกค้ารับรองตัวแล้ว จะมีการบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Inward Bills under Deferred Credit ¥ 5,000,000

Cr. Liabilities under I/C ¥ 5,000,000

เมื่อครบกำหนดชำระตามทีระบุในตัวแลกเงินแล้ว และลูกค้านำเงินมาชำระ
ณ วันที่ชำระ อัตราขายประจำวัน (Spot Selling rate-Bill) 100 เยน เท่ากับ
10.0625 บาท 5,000,000 เยน = $5,000,000 \times 10.0625 \div 100 = 503,125$ บาท
ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Liabilities under I/C	¥ 5,000,000
Cr. Nostro	¥ 5,000,000
Dr. General Exchange - A	¥ 5,000,000 (503,125) บาท
Cr. I/C	¥ 5,000,000
Dr. Cash	503,125 บาท
Cr. General Exchange Control - A	503,125 บาท

ในบางกรณีธนาคารอาจขอ Refinancing จากธนาคารตัวแทนในต่างประเทศ
สมมติว่าธนาคารขอ Refinancing เท่ากับ ¥ 5,000,000 อัตราดอกเบี้ย 14% ระยะเวลา
90 วัน ณ วันที่ทำ Refinance นั้น จะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Nostro	¥ 5,000,000
Cr. Import L/C Refinancing	¥ 5,000,000

เมื่อครบกำหนด 90 วัน ดอกเบี้ยจ่าย = $5,000,000 \times 14\% \times \frac{90}{365} = 172,602.74$ เยน
= 17,389.73 บาท

โดยจะบันทึกบัญชีดังนี้

IC : Inward Bills under Deferred Credit

Dr. Import L/C Refinancing	¥ 5,000,000
General Exchange - A	¥ 172,602.74 (17,389.73) บาท
Cr. Nostro	¥ 5,172,602.74
Dr. Interest Paid	17,389.73 บาท
Cr. General Exchange Control - A	17,389.73 บาท

ตัวอย่างที่ 6 การแปลงค่าเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิต เพื่อการส่งออก (Export Letter of Credit) สมมติว่า ลูกค้าในประเทศไทยได้รับแจ้งการเปิด L/C จากผู้ซื้อในต่างประเทศและลูกค้าได้ส่งสินค้าตามการสั่งซื้อและปฏิบัติตามเงื่อนไขใน L/C แล้ว ก็จะนำเอกสารต่าง ๆ และตัวแลกเงินมาส่งธนาคารในประเทศไทย ขอให้ธนาคารส่งเอกสารไปเรียกเก็บจากผู้ซื้อในต่างประเทศ สมมติว่า ตัวแลกเงินมีมูลค่า 50,000 ปอนด์สเตอร์ลิง เป็นชนิดจ่ายเมื่อเห็น (Sight Bill) ลูกค้าขอรับเงินจากธนาคารทันที ธนาคารจะรับซื้อตัวแลกเงินดังกล่าวด้วยอัตราซื้อประจำวัน (Spot buying rate-Sight Bill) ณ วันนั้น 1 ปอนด์สเตอร์ลิง เท่ากับ 41.23 บาท ตัวแลกเงินนั้นส่งไปเรียกเก็บยังประเทศอิตาลี ธนาคารจะเก็บค่าบริการสำหรับตัวแลกเงินชนิดนี้ 1 ปอนด์ เท่ากับ 0.03 บาท

จำนวนเงินบาทตามตัวแลกเงิน = $50,000 \times 41.23 = 2,061,500$ บาท

ค่าบริการเรียกเก็บ = $50,000 \times 0.3 = 1,500$ บาท

ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Outward Documentary Bill Discounted	£ 50,000
Cr. General Exchange - A	£ 50,000 (2,061,500) บาท
Dr. General Exchange Control - A	2,061,500 บาท
Cr. Cash	2,060,000 บาท
Discount received	1,500 บาท

เมื่อธนาคารส่งตัวแลกเงินไปเรียกเก็บกับธนาคารในต่างประเทศ และธนาคาร
ในต่างประเทศแจ้งการเรียกเก็บเงินแล้วเข้าบัญชีให้แล้ว ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Nostro £ 50,000

Cr. Outward Documentary Bill Discounted £ 50,000

ในบางกรณี ธนาคารเมื่อรับซื้อตัวแลกเงินชนิดจ่ายเมื่อครบกำหนด (Time Bill)
จากลูกค้า และธนาคารต้องการขอรับเงินจากธนาคารในต่างประเทศก่อนที่จะเรียกเก็บ
ได้ ธนาคารอาจขอทำ Mail Credit จะธนาคารในต่างประเทศ สัมมติ ธนาคารขอ
Mail Credit จำนวน £ 50,000 ธนาคารในต่างประเทศแจ้งว่า จะหักดอกเบี้ยจ่าย
ล่วงหน้า จำนวน £ 500 ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Nostro £ 49,500

General Exchange - A £ 500 (20,615) บาท

Cr. Mail Credit £ 50,000

Dr. Interest Paid 20,615 บาท

Cr. General Exchange Control - A 20,615 บาท

เมื่อได้แจ้งจากธนาคารในต่างประเทศว่า เก็บเงินตามตัวได้และเข้าบัญชีให้แล้ว
ธนาคารจะบันทึกบัญชีดังนี้

Dr. Mail Credit £ 50,000

Cr. Outward Documentary Bill Discounted £ 50,000

ณ วันที่ในงบดุล รายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศคงเหลือในบัญชีมีดังนี้

รายการทางด้านสินทรัพย์

Foreign Notes and Coins

Nostro A/C

Remittance Exchange Bought

Forward Exchange Bought

Inward Documentary Bills Purchased

Inward Documentary Bills Purchased Under T/R

Inward Bills Under Deferred Credit

Inward Bills Under Deferred Credit Under T/R

Inward Documentary Bill Purchased

Outward Documentary Bill Discounted

รายการทางด้านหนี้สิน

Foreign Currencies Deposits

Forward Exchange Sold

Liabilities Under I/C

Remittance Exchange Sold

Demand Draft Issued

Outward Collection Rediscounted

Mail Credit

Foreign Fund Borrowed

: Import L/C Refinancing

ณ วันสิ้นงวด รายการเหล่านี้ซึ่งปรากฏในหน่วยสกุลเงินตราต่างประเทศ จะถูกแปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยนซื้อหรือขายที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้น ณ วันสิ้นงวดทุกรายการ

ตัวอย่าง สันนิษฐานว่า ณ วันสิ้นงวด บัญชี Foreign Notes and Coins มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐฯ	= US.\$ 56,750
สกุลเงินดอลลาร์ออสเตรเลีย	= A.\$ 78,900
สกุลเงินปอนด์สเตอร์ลิง	= £ 47,000
สกุลเงินเยนญี่ปุ่น	= ¥ 100,000,000

อัตราแลกเปลี่ยนธนาคารเป็นผู้ออกให้ ณ วันสิ้นงวด เป็นดังนี้

	<u>อัตราซื้อ</u>	<u>อัตราขาย</u>
เงินดอลลาร์สหรัฐฯ	22.90	23.00
เงินดอลลาร์ออสเตรเลีย	26.00	27.00
เงินปอนด์สเตอร์ลิง	41.00	42.00
เงินเยนญี่ปุ่น	0.0960	0.1090

มูลค่าเงินบาทจากการแปลงค่าบัญชี Foreign Notes and Coins จะเป็น
ดังนี้

US.\$ 56,750	= 1,299,575 บาท
A. \$ 78,900	= 2,051,400 บาท
£ 47,000	= 1,927,000 บาท
¥ 100,000,000	= <u>9,600,000</u> บาท
รวม	<u>14,877,975</u> บาท

ในงบทดลอง บัญชี Foreign Notes and Coins จะแสดงมูลค่าเท่ากับ 14,877,975 บาท

การคำนวณกำไรขาดทุนจากการแปลงค่า

ทุกสิ้นเดือน ธนาคารจะคำนวณกำไรขาดทุนจากการแปลงค่า โดยวิธีการปฏิบัติ

ดังนี้

ธนาคารจะคำนวณหากำไรขาดทุนจากการแปลงค่าโดยการวิเคราะห์บัญชี General Exchange - A และบัญชี General Exchange - B ด้วยการนำยอดเงินตราต่างประเทศที่คงเหลืออยู่ตามบัญชีทั้ง 2 ตามแต่ละสกุล คูณ ด้วยอัตราแลกเปลี่ยนซื้อขาย ที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้นทุกสิ้นเดือนหรือสิ้นงวด แล้วนำยอดเงินบาทที่คำนวณได้ไปเปรียบเทียบกับจำนวนเงินบาทที่ได้บันทึกไว้ ถ้าบัญชี General Exchange แสดงยอดเดบิต (Debit Balance) ซึ่งเป็น Oversold ถ้ายอดเงินบาทที่ได้จากการคำนวณการแปลงค่าต่ำกว่ายอดเงินบาทคงเหลือตามบัญชี แสดงว่าเกิดกำไรจากการแปลงค่า แต่ถ้าสูงกว่าแสดงว่าเกิดขาดทุนจากการแปลงค่า ห้างเองตรงกันข้าม ถ้าบัญชี General Exchange แสดงยอดเครดิต (Credit Balance) ซึ่งเป็น Overbought และยอดเงินบาทที่ได้จากการคำนวณการแปลงค่าต่ำกว่ายอดเงินบาทคงเหลือตามบัญชี แสดงว่าเกิดขาดทุนจากการแปลงค่า แต่ถ้าสูงกว่าแสดงว่าเกิดกำไรจากการแปลงค่า

ตัวอย่าง สมมติว่า บัญชี General Exchange - A ณ วันสิ้นงวด ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

ยอดเดบิต (Debit Balance) ได้แก่

US.\$ 456,800 = 9,373,536 บาท

£ 96,700 = 4,017,885 บาท

ยอดเครดิต (Credit Balance) ได้แก่

A.\$ 625,000 = 15,625,000 บาท

HK.\$ 51,960 = 184,977.60 บาท

อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้น ณ วันสิ้นงวดเป็นดังนี้

	<u>อัตราซื้อ</u>	<u>อัตราขาย</u>
US.\$	22.65	23.10
£	40.03	43.08
A.\$	25.45	26.70
HK.\$	3.64	3.96

การคำนวณกำไรขาดทุนจากการแปลงค่า

<u>สกุลเงินตรา เดิม</u>	<u>เงินบาทตามบัญชี</u>	<u>อัตราแลกเปลี่ยนที่ใช่</u>	<u>เงินบาทจากการคำนวณ</u>	<u>(กำไร) ขาดทุนจากการแปลงค่า</u>
US.\$ 456,800	9,373,536	23.10	10,552,080	1,178,544.00
£ 96,700	4,017,885	43.08	4,165,836	147,951.00
A.\$ 625,000	15,625,000	25.45	15,906,250	(281,250.00)
HK.\$ 51,960	184,977.60	3.64	189,134.40	(4,156.80)
			รวม	<u>1,041,088.20</u>

การแปลงค่ายอดเดบิต (Oversold) จะใช้อัตราแลกเปลี่ยนขาย โดยถือเสมือนว่าเป็นการแปลงค่ารายการเจ้าหนี้

การแปลงค่ายอดเครดิต (Overbought) จะใช้อัตราแลกเปลี่ยนซื้อ โดยถือเสมือนว่าเป็นการแปลงค่ารายการลูกหนี้

ผลขาดทุนจากการแปลงค่า 1,041,088.20 บาท จะแสดงรวมในผล

การดำเนินงานในงวดนั้น

ข้อบกพร่องของการแปลงค่าตามวิธีนี้

วิธีการแปลงค่าของธนาคารพาณิชย์แห่งที่ 2 ตามที่ได้ศึกษามานั้น มีข้อบกพร่อง

ดังนี้

1. ตามหลักการบัญชีสำหรับเรื่องนี้ ณ วันที่เกิดรายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศ รายการเหล่านี้จะถูกแปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่เกิดรายการ เพื่อใช้บันทึกรายการดังกล่าวในสมุดเงินบาท แต่ตามหลักปฏิบัติของธนาคารแห่งนี้ รายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่ไม่เกี่ยวกับการรับ-จ่าย ซื่อ-ขาย เงินตราต่างประเทศ จะถูกบันทึกด้วยหน่วยเงินตราต่างประเทศเท่านั้น และจะไม่มี การแปลงค่าจนถึงวันสิ้นงวด

2. ณ วันที่ในงบดุล รายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่คงเหลืออยู่ในบัญชี จะถูกปรับปรุงมูลค่าให้เท่ากับการแปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ในงบดุล ถึงแม้ว่าธนาคารพาณิชย์ได้มีการแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศทุกรายการด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด แต่เนื่องจากไม่มีการแปลงค่ารายการเหล่านี้ ณ วันที่เกิดรายการ ดังนั้นการแปลงค่า ณ วันสิ้นงวด จึงไม่ทำให้เกิดกำไรขาดทุนจากการแปลงค่า อันเนื่องจากมูลค่ารายการ ณ วันที่ในงบดุลต่างจากมูลค่า ณ วันที่เกิดรายการ โดยวิธีการดังกล่าว จึงทำให้ไม่สามารถมองเห็นผลกระทบกระเทือนหรือการเปลี่ยนแปลงเนื่อง จากอัตราแลกเปลี่ยนได้ อีกประการหนึ่ง วิธีการดังกล่าว ก็ขัดต่อวิธีการแปลงค่าตาม กำหนดในประมวลรัษฎากร มาตรา 79 สัตวา (5) และ มาตรา 65 ทวิ (5) นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์เสียภาษีการค้าและภาษีเงินได้นิติบุคคลน้อยกว่าที่กำหนดในกฎหมาย

การแปลงค่าของธนาคารพาณิชย์แห่งที่ 2 ณ วันสิ้นงวด จะแสดงผลกำไรขาดทุนจากการแปลงค่า เฉพาะส่วนที่มีการซื้อขายเงินตราต่างประเทศเท่ากับธนาคารแห่งที่ 1 ดังนี้

ตัวอย่าง สมมติว่า ธนาคารมีบัญชี Foreign notes and coins คงเหลือยกมา และเหตุการณ์ในระหว่างงวดดังนี้

	สกุลเงินตรา ต่างประเทศ	เงินบาท
เงินตราต่างประเทศยกมา	US.\$ 1,000	20,680.00
ระหว่างงวดมีการซื้อ	US.\$ 50	1,022.75
ระหว่างงวดมีการขาย	US.\$ 150	3,112.50
เงินตราต่างประเทศยกไป	US.\$ 900	18,590.25
สมมติว่าอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด (อัตราซื้อ) 1 US.\$ = 21.50		
มูลค่าเงินตราต่างประเทศ ณ วันสิ้นงวด	US.\$ 900	19,350.00
กำไรจากการแปลงค่าตามหลักการบัญชี	=	759.75

ตามหลักการแปลงค่าของธนาคารพาณิชย์แห่งที่ 2

ยอดคงเหลือตามบัญชี General Exchange แสดงยอดเครดิต US.\$ 900
= 18,590.25 บาท

อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด (อัตราซื้อ) 1 US.\$ = 21.50 บาท

ยอดคงเหลือตาม General Exchange เมื่อแปลงด้วยอัตราสิ้นงวด เท่ากับ
 $900 \times 21.50 = 19,350$ บาท

ยอดเงินบาทจากการคำนวณสูงกว่าเงินบาทตามบัญชี แสดงว่าเกิดกำไร =
 $19,350 - 18,590.25 = 759.75$ บาท

จะเห็นว่า เกิดกำไรจากการแปลงค่า สำหรับวิธีปฏิบัติของธนาคารแห่งที่ 2
เท่ากับ ธนาคารแห่งที่ 1

วิธีการปฏิบัติในการแปลงค่างบการเงินที่เป็นเงินตราต่างประเทศ

ธนาคารพาณิชย์ที่มีสาขาหรือบริษัทย่อยในต่างประเทศ จะมีการเงินที่เป็น
เงินตราต่างประเทศจากสาขา หรือบริษัทย่อยในต่างประเทศ ทำให้ต้องแปลงค่างบการเงิน

เงินที่เป็นเงินตราต่างประเทศจากสาขาเหล่านี้ให้เป็นเงินบาท เพื่อทางบการเงินรวม หรือเพื่อแสดงเงินลงทุนด้วยวิธีส่วนได้ส่วนเสีย (Equity Basis) วิธีปฏิบัติในการแปลงค่าบการเงินที่เป็นเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบัน มีวิธีการปฏิบัติดังนี้

1. ใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้กำหนดเพียงอัตราเดียวในการแปลงค่าบการเงินที่เป็นเงินตราต่างประเทศจากสาขาในต่างประเทศ
2. ใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้กำหนดหลายอัตราในการแปลงค่าบการเงินแต่ละส่วน

ธนาคารพาณิชย์ที่ใช้อัตราแลกเปลี่ยนเพียงอัตราเดียว

ธนาคารพาณิชย์บางแห่งจะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนตัวเฉลี่ยในแต่ละเดือนในการแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศระหว่างธนาคาร (สำนักงานใหญ่) กับสาขา นอกจากนี้ก็เพื่อแปลงค่าบการเงินจากสาขาในต่างประเทศด้วย โดยมีแนวความคิดในการปฏิบัติดังกล่าวคือ เป็นการแปลงสกุลเงินตรา จากเงินตราต่างประเทศเป็นเงินบาท เพื่อให้ผู้บริหารสามารถเข้าใจฐานะการเงินและผลการดำเนินงานอย่างกว้าง ๆ นอกจากนี้วิธีการดังกล่าวก็สะดวกในทางปฏิบัติอีกด้วย ณ เดือนสิ้นงวด เช่นเดือนมิถุนายน หรือเดือนธันวาคม ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนตัวเฉลี่ยในเดือนนี้ใกล้เคียงกับอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด บการเงินจากสาขาในต่างประเทศ ก็จะไม่มีการประเมินมูลค่าขึ้นใหม่ด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด แต่ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้ในเดือนสิ้นงวดแตกต่างจากอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวดเป็นอันมาก ธนาคารก็จะประเมินมูลค่าบการเงินจากสาขาในต่างประเทศใหม่ด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด

จากวิธีการแปลงค่าดังกล่าว จะเห็นได้ว่า รายการต่าง ๆ ในงบการเงิน เช่น สินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์ถาวร สินทรัพย์อื่น หนี้สินหมุนเวียน หนี้สินระยะยาว ทุนรายได้ และค่าใช้จ่าย จะแปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้นเพียงอัตรา

เดี๋ยวเท่านั้น กล่าวคือ ถ้าเป็นงบการเงินจากสาขาในยุโรป ก็จะมีอัตราตัวเฉลี่ยของเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ ในการแปลงค่า ถ้าเป็นงบการเงินจากสาขาในอเมริกา ก็จะมีอัตราตัวเฉลี่ยของเงินสกุลมาร์คเยอรมัน ในการแปลงค่า เป็นต้น

ธนาคารพาณิชย์ที่ใช้อัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา

ธนาคารพาณิชย์บางแห่ง จะแปลงค่างบการเงินจากสาขาในต่างประเทศเฉพาะทุกสิ้นงวดเท่านั้น และในการแปลงค่ารายการต่าง ๆ ในงบการเงินของสาขาในต่างประเทศนั้น ธนาคารจะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนต่าง ๆ เพื่อใช้ในการแปลงค่าดังนี้

สินทรัพย์หมุนเวียน แปลงค่าด้วยอัตราซื้อ (Buying rate) ที่ธนาคารเป็นผู้กำหนด ณ วันสิ้นงวด

สินทรัพย์ถาวร แปลงค่าด้วยอัตรา ณ วันที่ได้สินทรัพย์นั้นมา

สินทรัพย์อื่น เช่น ค่านิยม แปลงค่าด้วยอัตราซื้อ (Buying rate) ที่ธนาคารเป็นผู้กำหนด ณ วันสิ้นงวด

หนี้สิน แปลงค่าด้วยอัตราขาย (Selling rate) ที่ธนาคารเป็นผู้กำหนด ณ วันสิ้นงวด

รายได้และค่าใช้จ่าย แปลงค่าด้วยอัตราตัวเฉลี่ยในงวดที่ธนาคารเป็นผู้กำหนด

แนวความคิดในการปฏิบัติดังกล่าวก็คือ ธนาคารพาณิชย์เห็นว่าควรจะใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสมกับรายการต่าง ๆ ในงบการเงิน เพื่อให้งบการเงินของสาขาในต่างประเทศแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงที่สุด

ข้อบกพร่อง ของการแปลงค่างบการเงินจากสาขาในต่างประเทศด้วยอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา

ถึงแม้ว่าการใช้อัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตราเพื่อให้เหมาะสมกับรายการต่าง ๆ ในงบการเงินที่เป็นเงินตราต่างประเทศ แต่การแปลงค่างบการเงินจากสาขาต่าง ๆ โดย

วิธีนี้จะไม่สามารถเห็นความพยายามและผลการดำเนินงานที่แท้จริงของสาขาต่าง ๆ เท่ากับการแปลงค่างบการเงินเหล่านี้ด้วยอัตราแลกเปลี่ยนเพียงอัตราเดียว

การแปลงงบการเงิน ณ วันสิ้นงวด

ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย แสดงงบการเงินทุกสิ้นงวดครึ่งปี คือ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม ต่อมาชนทั่วไป ซึ่งงบการเงินดังกล่าวจะเป็นงบการเงินรวมของธนาคาร ฮันไต้แก่ สำนักงานใหญ่และสาขาทั้งในประเทศและต่างประเทศ การจัดทำงบการเงินนั้น จะแสดงงบดุลและงบกำไรขาดทุนตามที่กำหนดในกฎหมาย คือจะแสดงรายการในงบดุลและงบกำไรขาดทุนตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2519) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 285 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 นอกจากนี้ ยังต้องเปิดเผยรายการในงบการเงินตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 2 ของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย เรื่องนโยบายการบัญชี สำหรับเรื่องการแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศนั้น มาตรฐานการบัญชีได้กำหนดไว้ว่ากิจการจะต้องเปิดเผยเกี่ยวกับวิธีการแปลงค่าเงินตราต่างประเทศ รวมทั้งวิธีการบัญชีที่ใช้เกี่ยวกับกำไรและขาดทุนจากการแปลงค่าด้วย

ตัวอย่างงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งข้อมูลที่เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินที่แสดงต่อมาชนนั้น ผู้เขียนได้นำข้อมูลเหล่านี้จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยจะแสดงรายการเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศ และหมายเหตุประกอบงบการเงินที่เกี่ยวข้องดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 งบดุลของธนาคารแห่งที่ 1 รายการที่เกี่ยวข้องกับเงินตราต่างประเทศ
ดังนี้

	<u>งบดุล</u>	<u>ลงวันที่ 31 ธันวาคม</u>
	2523	2522
<u>หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น</u>		
เงินฝาก		
เงินตราต่างประเทศ บาท	23,430,370,636.84	18,078,164,987.92
เงินกู้ยืม		
ต่างประเศ บาท	16,860,545,856.79	19,750,377,151.80
<u>สินทรัพย์</u>		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร		
เงินฝากธนาคารใน		
ต่างประเศ บาท	7,112,972,847.93	5,386,516,094.69
เงินลงทุนในหลักทรัพย์		
หลักทรัพย์ต่างประเศ บาท	805,523,115.17	548,387,822.63
เงินให้กู้ยืม (หักหนี้สงสัย		
จะสูญแล้ว) บาท	94,448,928,852.70	84,109,998,162.01

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

นโยบายการบัญชีที่สำคัญ

1.2 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ นอกจากที่ได้ตกลงซื้อขายล่วงหน้ากันไว้ก่อน ใช้อัตราตัวเฉลี่ยของอัตราซื้อขายที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับอัตราแลกเปลี่ยนในวันสิ้นปี

ตัวอย่างที่ 2 งบดุลของธนาคารแห่งหนึ่ง มีรายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ดังนี้

	<u>งบดุล</u>	<u>ณ วันที่ 31 ธันวาคม</u>
	<u>2523</u>	<u>2522</u>
<u>หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น</u>		
เงินฝาก		
เงินฝากต่างประเทศ	บาท 51,643,324.72	120,169,671.73
เงินกู้ยืม		
ต่างประเทศ	บาท 172,596,358.50	274,084,211.04
<u>สินทรัพย์</u>		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร		
เงินฝากธนาคารใน		
ต่างประเทศ	บาท 120,980,528.15	61,929,645.66
เงินให้กู้ยืม (หักหนี้สงสัย	บาท 3,300,177,817.12	3,407,121,083.35
จะสูญเสียแล้ว)		

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

นโยบายการบัญชีที่สำคัญ

1.2 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ นอกจากที่ได้ตกลงซื้อขายล่วงหน้ากันไว้ก่อน ใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดโดยทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ณ วัน

สิ้นงวด

ตัวอย่างที่ 3 ธนาคารแห่งที่ 3 ได้ลงทุนกิจการในต่างประเทศโดยถือหุ้น 100% มีรายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศ และหมายเหตุประกอบงบการเงินดังนี้

	<u>งบดุล</u>	<u>ลงวันที่ 31 ธันวาคม</u>
	<u>2523</u>	<u>2522</u>
<u>หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น</u>		
<u>เงินกู้ยืม</u>		
ต่างประเทศ	บาท 2,411,208,437.52	2,817,431,375.43
<u>สินทรัพย์</u>		
<u>เงินสดและเงินฝากธนาคาร</u>		
เงินฝากธนาคารใน	บาท 375,098,894.69	232,188,676.56
ต่างประเทศ		
<u>เงินลงทุนในหลักทรัพย์</u>		
หลักทรัพย์อื่น	บาท 84,422,534.80	72,016,284.80

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

นโยบายการบัญชีที่สำคัญ

1.3 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ นอกจากที่ได้ตกลงซื้อขายล่วงหน้ากันไว้ก่อน ใช้อัตราตัวเฉลี่ยของอัตราซื้อขายที่ธนาคาร เป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับอัตราแลกเปลี่ยนในวันสิ้นงวด

เงินลงทุนในหลักทรัพย์อื่น

5.3 เงินลงทุนในหลักทรัพย์อื่น รวม บริษัท A จำกัด ในต่างประเทศ ซึ่งธนาคารถือหุ้นไว้ 100% ธนาคารบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อยตามราคาทุน และได้แปลง

ค่าเงินตราในงบการเงินของบริษัท A จำกัด เป็นเงินไทย โดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับที่ธนาคารใช้ในการแปลงค่าสินทรัพย์และหนี้สินในวันสิ้นงวด สำหรับรายการที่เป็นสินทรัพย์และหนี้สิน ส่วนรายได้และค่าใช้จ่ายใช้อัตราตัวเฉลี่ย

ตัวอย่างที่ 4 งบดุลรวมของธนาคารแห่งที่ 4 ที่มีสาขาทั้งในและต่างประเทศ มีรายการในงบดุลดังต่อไปนี้

	<u>งบดุล</u>	<u>ลงวันที่ 31 ธันวาคม</u>
	2523	2522
<u>หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น</u>		
เงินฝาก		
จ่ายคืนเมื่อทวงถาม	3,284,583,823.44	2,663,560,665.60
ออมทรัพย์และประจำ	19,880,029,102.23	15,881,893,363.89
เงินตราต่างประเทศ	3,441,918,449.03	2,578,177,028.42
รวมเงินฝาก	<u>26,606,531,374.70</u>	<u>21,123,631,057.91</u>
หนี้สินจ่ายคืนเมื่อทวงถาม	834,935,959.15	571,881,518.99
เงินกู้ยืม		
ในประเทศ	1,926,985,160.00	1,182,581,100.00
ต่างประเทศ	2,097,820,133.35	2,208,866,686.51
รวมเงินกู้ยืม	<u>4,024,805,293.35</u>	<u>3,391,447,786.51</u>
หนี้สินอื่น	1,190,371,714.49	865,956,208.89
รวมหนี้สิน	<u>32,656,644,341.69</u>	<u>25,952,916,572.30</u>

<u>งบดุล</u>	<u>ลงวันที่ 31 ธันวาคม</u>	
	<u>2523</u>	<u>2522</u>
ส่วนของผู้ถือหุ้น		
ทุนเรือนหุ้น		
ทุนจดทะเบียนหุ้นสามัญ มูลค่าหุ้นละ 100 บาท		
ทุนที่ออกและเรียกชำระแล้ว		
หุ้นละ 100 บาท	568,407,000.00	500,000,000.00
ส่วนเกินมูลค่าหุ้น	506,293,900.46	485,790,198.90
กำไรสะสม		
จัดสรรแล้ว		
สำรองตามกฎหมาย	57,000,000.00	50,000,000.00
สำรองอื่น	690,300,000.00	526,300,000.00
ยังไม่ได้จัดสรร	173,133,713.45	165,264,246.55
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>1,995,134,613.91</u>	<u>1,727,354,445.45</u>
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น บาท	<u>34,651,778,955.60</u>	<u>27,680,271,017.75</u>
สินทรัพย์		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร		
ในประเทศ	1,883,875,581.67	1,475,927,779.92
เงินฝากธนาคารในต่างประเทศ	2,431,910,419.14	521,431,877.44
รวมเงินสดและเงินฝากธนาคาร	<u>4,315,786,000.81</u>	<u>1,997,359,657.36</u>
บัญชีระหว่างธนาคารที่ผิดอกเป็ย	770,000,000.00	40,000,000.00

	<u>งบดุล</u>	
	<u>ลงวันที่ 31 ธันวาคม</u>	
	<u>2523</u>	<u>2522</u>
เงินลงทุนในหลักทรัพย์		
หลักทรัพย์รัฐบาลและกึ่งรัฐบาล		
ค้าประกัน	3,903,530,455.60	3,206,035,132.80
หลักทรัพย์จดทะเบียนและรับอนุญาต	79,452,701.12	79,312,701.12
หลักทรัพย์อื่น	206,698,746.22	119,624,805.20
รวมเงินลงทุนในหลักทรัพย์	<u>4,189,681,902.94</u>	<u>3,404,972,639.12</u>
เงินให้กู้ยืม (หักหนี้สงสัยจะสูญแล้ว)	22,732,060,078.05	20,749,298,658.76
ดอกเบียค้างรับ	121,189,391.78	64,199,460.89
สินทรัพย์รอการขาย	19,078,535.16	7,659,571.42
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	1,049,948,571.53	894,270,522.15
สินทรัพย์อื่น	1,454,034,475.33	522,510,508.05
รวมสินทรัพย์ บาท	<u>34,651,778,955.60</u>	<u>27,680,271,017.75</u>

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

นโยบายการบัญชีที่สำคัญ

1.2 เงินตราต่างประเทศนอกจากที่มีสัญญาซื้อขายล่วงหน้า แปลงค่าเป็นเงินบาทด้วยอัตราตัวเฉลี่ย ซึ่งธนาคารกำหนดขึ้นใกล้เคียงกับอัตราแลกเปลี่ยนวันสิ้นงวด

ปัญหาการแปลงค่าในทางปฏิบัติ

—จากการศึกษาถึงหลักการแปลงค่า อัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้ในการแปลงค่า งบการเงินที่แสดงต่อสาธารณะรวมทั้งข้อมูลที่เปิดเผยในงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ประมวลข้อบกพร่องและปัญหาต่าง ๆ ได้ดังนี้

ก. ข้อบกพร่อง เกี่ยวกับการใช้หลักการแปลงค่าในทางปฏิบัติ

1. ข้อบกพร่องของธนาคารพาณิชย์แห่งที่ 1

ก) ข้อบกพร่อง เกี่ยวกับการแปลงค่าตามหลักการบัญชี

วิธีการประเมินมูลค่าของรายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่คงเหลือ ณ วันสิ้นงวดนั้น รายการบางรายการธนาคารจะประเมินมูลค่าใหม่ให้เท่ากับการแปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด ส่วนรายการบางรายการก็จะไม่มีการประเมินมูลค่าใหม่ คงแสดงด้วยมูลค่า ณ วันที่เกิดรายการตามเดิม โดยวิธีการดังกล่าวทำให้เกิดข้อเสียดังนี้

1) นโยบายการบัญชีสำหรับเรื่องนี้ไม่แน่นอน ทำให้เกิดการปฏิบัติที่ไม่สม่ำเสมอ

2) จากข้อมูลการเปิดเผยในงบการเงิน ธนาคารมักจะเปิดเผยว่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศแปลงค่าโดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้น ณ วันสิ้นงวด แต่ในความเป็นจริงนั้น การปรับปรุงมูลค่า ณ วันสิ้นงวด มิได้มีการปรับปรุงรายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศทุกรายการ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า วิธีการปฏิบัติกับการเปิดเผยข้อเท็จจริงไม่ตรงกัน

3) การไม่ประเมินมูลค่ารายการบางรายการ ณ วันสิ้นงวด ทำให้งบการเงินของธนาคารแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานอย่างไม่ถูกต้อง

ข) ข้อบกพร่อง เกี่ยวกับการคำนวณกำไรขาดทุนจากการแปลงค่าเพื่อการเสียภาษี

1) ตามมาตรา 79 สัตวา (5) ธนาคารพาณิชย์จะต้องแปลงค่าลูกหนี้เงินตราต่างประเทศด้วยอัตราตัวเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์รับซื้อ ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้คำนวณไว้ในวันทำการสุดท้ายของแต่ละเดือน เพื่อนำผลกำไรจากการแปลงค่าไปเสียภาษีการค้า จากการศึกษาวิธีการแปลงค่า ปรากฏว่า ธนาคารมิได้

ประเมินมูลค่ารายการลูกหนี้เงินตราต่างประเทศตามที่กำหนดในมาตรา 79 สัตวา (5) ทำให้การคำนวณผลกำไรจากการแปลงค่าเพื่อไปเสียภาษีการค้าไม่ถูกต้องตามวิธีการที่ประมวลรัษฎากรกำหนดไว้

2) ตามมาตรา 65 ทวิ (5) ธนาคารพาณิชย์จะต้องแปลงค่าเงินตรา สิ้นทรัพย์ และหนี้สินที่เป็นเงินตราต่างประเทศด้วยอัตราตัวเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์รับซื้อ ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้คำนวณไว้ เพื่อนำผลกำไรขาดทุนจากการแปลงค่าไปเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในวันสิ้นงวด แต่เนื่องจากธนาคารมิได้ประเมินมูลค่ารายการบางรายการดังกล่าว ดังนั้น จึงมิได้คำนวณกำไรขาดทุนจากการแปลงค่าตามประมวลรัษฎากร ซึ่งมีผลให้การคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล ณ วันสิ้นงวดไม่ถูกต้อง

2. ข้อบกพร่องของธนาคารพาณิชย์แห่งที่ 2

ก) ข้อบกพร่องเกี่ยวกับการแปลงค่าตามหลักการบัญชี

การบันทึกรายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศนั้น จะบันทึกด้วยหน่วยเงินตราต่างประเทศ แต่ถ้ามีการรับ-จ่าย ซื้อ-ขาย เงินตราต่างประเทศ จึงจะบันทึกบัญชี ด้วยเงินบาทควบคู่กับเงินตราต่างประเทศ ณ วันสิ้นงวด รายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศจะแปลงค่าเป็นเงินบาท โดยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด โดยวิธีการดังกล่าวมีข้อบกพร่อง ดังนี้

1) ถึงแม้ว่าจะมีการแสดงมูลค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด ซึ่งถูกต้องตามหลักการบัญชี แต่เนื่องจาก ณ วันที่เกิดรายการ มิได้มีการบันทึกรายการนั้นด้วยมูลค่าที่เป็นเงินบาท ดังนั้น จึงไม่เกิดกำไรขาดทุนจากการแปลงค่า วิธีดังกล่าวเป็นวิธีการแปลงค่าที่ไม่ถูกต้องตามหลักการบัญชี

2) การแปลงค่า ณ วันสิ้นงวดนั้น เพื่อประโยชน์ในการจัดทำงบการเงินที่เป็นเงินบาทเท่านั้น เมื่อถึงวันต้นงวด จำนวนเงินบาทที่บันทึกไว้จะถูกลงล้างรายการออกจากบัญชี ดังนั้นหากรายการดังกล่าวได้ค้างชำระเกินกว่า 1 งวดบัญชี ก็ไม่มีการยอมรับกำไรขาดทุนจากการแปลงค่า เช่นเดียวกัน

ข) ข้อบกพร่อง เกี่ยวกับการคำนวณกำไรขาดทุนจากการแปลงค่า

เพื่อการเสียภาษี

เนื่องจากไม่มีการบันทึกกำไรขาดทุนจากการแปลงค่าดังกล่าว
 ย่างต้น จึงทำให้การประเมินการเสียภาษีการค้า และภาษีเงินได้นิติบุคคลตามมาตรา
 79 วรรค 5) และมาตรา 65 ทวิ (5) ไม่ถูกต้อง

ข. ข้อบกพร่องของงบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงินที่แสดงต่อ
 สรรณะชนทั่วไป

เนื่องจากธนาคารแต่ละแห่งได้เลือกอัตราแลกเปลี่ยนในการแปลงค่าราย
 การแตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่อาจนำงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นธุรกิจใญ่สุดสำห
 รักรวมเดียวกันมาเปรียบเทียบกัน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และตัดสินใจได้ ปัญหาสำหรับ
 เรื่องนี้ประมวลได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยน

ก) อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์ได้กำหนดขึ้น อัตราแลกเปลี่ยน
 ที่ประกาศโดยกรมสรรพากร และอัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้คำนวณ
 ไว้ ณ วันสิ้นงวดแตกต่างกัน การใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่แตกต่างกันในการแปลงค่างบการเงิน
 ย่อมทำให้งบการเงินแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานที่แตกต่างกันด้วย
ตัวอย่าง สมมติว่า ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง มีบัญชีเงินฝากธนาคารในต่างประเทศ ณ
 วันสิ้นงวด แสดงยอดตามบัญชีดังต่อไปนี้

บัญชีเงินฝากในธนาคาร A	US. \$	700,000	เท่ากับ	14,175,000 บาท
บัญชีเงินกู้ในธนาคาร B	£	500,000	เท่ากับ	23,000,000 บาท
บัญชีเงินฝากในธนาคาร C	Dm.	650,000	เท่ากับ	5,850,000 บาท

สมมติว่า อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์กำหนดตอนสิ้นปี มีดังนี้

อัตราซื้อ 1 US.\$	= 20.60 บาท	อัตราขาย 1 US.\$	= 20.75 บาท
อัตราซื้อ 1 £	= 48.60 บาท	อัตราขาย 1 £	= 48.95 บาท
อัตราซื้อ 1 Dm	= 10.55 บาท	อัตราขาย 1 Dm	= 11.00 บาท

อัตราแลกเปลี่ยนที่กรมสรรพากรประกาศ ณ วันสิ้นงวดมีดังนี้

1 US.\$	= 20.53 บาท
1 £	= 48.5625 บาท
1 Dm.	= 10.50125 บาท

อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ประกาศ ณ วันสิ้นงวด มีดังนี้

อัตราซื้อ 1 US.\$	= 20.53 บาท	อัตราขาย 1 US.\$	= 20.70 บาท
อัตราซื้อ 1 £	= 48.5625 บาท	อัตราขาย 1 £	= 48.8625 บาท
อัตราซื้อ 1 Dm.	= 10.50125 บาท	อัตราขาย 1 Dm.	= 10.75 บาท

แปลงค่าด้วยอัตรา แลกเปลี่ยนที่ธนาคาร กำหนดขึ้น	แปลงค่าด้วยอัตรา แลกเปลี่ยนตามกรม สรรพากร	แปลงค่าด้วยอัตรา แลกเปลี่ยนตาม ธนาคารแห่งประเทศไทย
--	---	--

บัญชีเงินฝากในธนาคาร A

US.\$, 700,000 มูลค่า ตามบัญชี	14,175,000	14,175,000	14,175,000	บาท
ประเมินมูลค่าด้วยอัตรา แลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด	14,420,000	14,371,000	14,371,000	
กำไรจากการแปลงค่า	245,000	196,000	196,000	

	<u>แปลงค่าด้วยอัตรา แลกเปลี่ยนที่ธนา- คารกำหนดขึ้น</u>	<u>แปลงค่าด้วยอัตรา แลกเปลี่ยนตามกรม สรรพากร</u>	<u>แปลงค่าด้วยอัตรา แลกเปลี่ยนตามธนา- คารแห่งประเทศไทย</u>
บัญชีเงินกู้ในธนาคาร B			
฿ 500,000 มูลค่าตาม บัญชี	23,000,000	23,000,000.00	23,000,000.00
ประเมินมูลค่าด้วยอัตรา แลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด	24,475,000	24,281,250.00	24,431,250.00
ขาดทุนจากการแปลงค่า	1,475,000	1,281,250.00	1,431,250.00
บัญชีเงินฝากในธนาคาร C			
Dm. 650,000 มูลค่า ตามบัญชี	5,850,000	5,850,000.00	5,850,000.00
ประเมินมูลค่าด้วยอัตรา แลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด	6,857,500	6,825,812.50	6,825,812.50
กำไรจากการแปลงค่า	1,007,500	975,812.50	975,812.50
รวม ขาดทุนจากการ แปลงค่าทั้งสิ้น	<u>222,500</u>	<u>109,437.50</u>	<u>259,437.50</u>

จะเห็นได้ว่า การแปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยนที่แตกต่างกัน จะทำให้งบการเงินแสดงฐานะการเงินที่แตกต่างกันด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศของธุรกิจประเภทธนาคารนั้น มีส่วนมากกว่าธุรกิจประเภทอื่น การใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่แตกต่างกันในการแปลงค่า ถึงแม้อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดโดยแหล่งต่าง ๆ จะแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่เมื่อคูณกับจำนวนสินทรัพย์หรือหนี้สินที่เป็นเงินตราต่างประเทศในจำนวนมาก ผลได้ที่เป็นเงินบาทย่อมเกิดการแตกต่างกันในสาระสำคัญ

ข) อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ในการแปลงค่าเงินตราต่างประเทศ แตกต่างกัน เช่น ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งเปิดเผยว่า ใช้อัตราแลกเปลี่ยนตัวเฉลี่ยของอัตราซื้อขายที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับอัตราแลกเปลี่ยนในวันสิ้นปี ธนาคารอีกแห่งหนึ่งเปิดเผยว่า ใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดโดยทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ณ วันสิ้นงวดในการแปลงค่ารายการและงบการเงินของสาขาในต่างประเทศที่เป็นเงินตราต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าธนาคารแต่ละแห่งต่างใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่แตกต่างกันในการแปลงค่า การใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่แตกต่างกันนั้นย่อมเปิดช่องให้ธนาคารพาณิชย์ตกแต่งตัวเลขในงบการเงินได้ นอกจากนี้ ธนาคารก็มิได้เปิดเผยเกี่ยวกับตัวเลขของอัตราแลกเปลี่ยนต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านงบการเงินทั้งหลายไม่สามารถวิเคราะห์งบการเงินเพื่อใช้ในการตัดสินใจได้เช่นกัน

ตัวอย่าง สมมติว่า ธนาคารพาณิชย์ 2 แห่ง มีรายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศเท่ากัน ดังนี้ บัญชีเงินฝากธนาคารในต่างประเทศ จำนวน US. \$ 700,000 เท่ากับ 14,175,000 บาท บัญชีเงินกู้จากธนาคารในต่างประเทศ จำนวน £ 500,000.00 เท่ากับ 23,000,000 บาท สมมติว่าอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด อัตราซื้อ 1 US. \$ เท่ากับ 20.53 บาท อัตราขาย 1 £ เท่ากับ 48.75 บาท ธนาคารแห่งที่ 1 ใช้อัตราแลกเปลี่ยนตัวเฉลี่ยที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้นเพื่อแปลงค่ารายการดังนี้ 1 US. \$ = 20.60 บาท และ 1 £ = 48.65 บาท ธนาคารแห่งที่ 2 ใช้อัตราแลกเปลี่ยนตัวเฉลี่ยที่ธนาคารเป็นผู้กำหนดขึ้นเพื่อแปลงค่ารายการดังนี้ 1 US. \$ = 20.63 บาท และ 1 £ = 48.70 บาท

	การแปลงค่าด้วย อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด	การแปลงค่าของ ธนาคารแห่งที่ 1	การแปลงค่าของ ธนาคารแห่งที่ 2
บัญชีเงินฝาก US. \$ 700,000			
ยอดคงเหลือตามบัญชี	14,175,000	14,175,000	14,175,000
ยอดคงเหลือหลังจากการ ปรับปรุงด้วยอัตราแลกเปลี่ยน	14,371,000	14,420,000	14,441,000
กำไรจากการแปลงค่า	196,000	245,000	266,000

	การแปลงค่าด้วย อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด	การแปลงค่าของ ธนาคารแห่งที่ 1	การแปลงค่าของ ธนาคารแห่งที่ 2
บัญชีเงินกู้ E 500,000			
ยอดคงเหลือตามบัญชี	23,000,000	23,000,000	23,000,000
ยอดคงเหลือหลังจากการ ปรับปรุงด้วยอัตราแลกเปลี่ยน	24,375,000	24,325,000	24,350,000
ขาดทุนจากการแปลงค่า	1,375,000	1,325,000	1,350,000

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า การใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่แตกต่างกัน ทำให้งบการเงินของธนาคารพาณิชย์ ถึงแม้ว่าจะมียอดสินทรัพย์และหนี้สินในจำนวนที่เท่ากัน เมื่อเป็นเงินตราต่างประเทศ แต่เมื่อแสดงด้วยเงินบาท จะแสดงฐานะที่แตกต่างกัน และผลการดำเนินงานที่แตกต่างกันด้วย

ค) อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวดมีอยู่หลายอัตราเกินไป เช่น อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมกับธนาคารพาณิชย์ อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดโดยผู้รักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา อัตราแลกเปลี่ยนที่ประกาศโดยกรมสรรพากร และอัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์เอง เป็นผู้กำหนดขึ้น นอกจากนี้ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย มิได้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนที่ธุรกิจต่าง ๆ จะใช้ในการแปลงค่า ซึ่งทำให้ผู้จัดทำงบการเงินของธนาคารพาณิชย์เกิดความสับสนในการเลือกใช้อัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าว ในด้านตรงกันข้าม ก็เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้จัดทำงบการเงินสามารถเลือกใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นประโยชน์ต่องบการเงินของธนาคารมากที่สุด

2. ปัญหาเกี่ยวกับข้อความที่เปิดเผยในงบการเงิน

ธนาคารพาณิชย์มักจะเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินว่า ธนาคารใช้อัตราแลกเปลี่ยนตัวเฉลี่ยที่ธนาคาร เป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับอัตรา

แลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวด การเปิดเผยข้อความดังกล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ทำให้ผู้อ่านงบการเงินไม่อาจเข้าใจได้ เนื่องจากข้อความดังกล่าวตีความหมายได้เป็น

3 ประเด็นคือ

- ก) อัตราแลกเปลี่ยนตัวเจลี้นั้น ใกล้เคียงกับอัตราขาย ณ วันสิ้นงวด
- ข) อัตราแลกเปลี่ยนตัวเจลี้นั้น ใกล้เคียงกับอัตราซื้อ ณ วันสิ้นงวด
- ค) อัตราแลกเปลี่ยนตัวเจลี้นั้น ใกล้เคียงกับอัตราตัวเจลี้น ณ วัน

สิ้นงวด

การตีความหมายในแต่ละประเด็น ย่อมมีผลต่ออัตราแลกเปลี่ยน เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนในความหมายทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าวมีมูลค่าไม่เท่ากัน ซึ่งส่งผลต่อการแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานดังที่ได้กล่าวมา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย